

En beskrivning av jobb- stimulansen, löneinkomster och ekonomiskt bistånd

Johan Vikström

Wikströms tryckeri AB, Uppsala 2025

ISSN 1651-1131

En beskrivning av jobbstimulansen, löneinkomster och ekonomiskt bistånd^a

av

Johan Vikström^b

2025-03-24

Sammanfattning

Jobbstimulansen innebär att biståndsmottagare får behålla 25 öre för varje intjänad krona i stället för att en krona dras av från det ekonomiska biståndet. Den här rapporten undersöker vägen in på arbetsmarknaden för personer med ekonomiskt bistånd och vilka ekonomiska drivkrafter jobbstimulansen kan skapa. Resultaten visar att många förblir biståndsmottagare länge, medan andra snabbt övergår till lönearbete. Det är ovanligt att personer kombinerar löneinkomst och ekonomiskt bistånd. En vanlig väg in på arbetsmarknaden är i stället att säkra en anställning med en lön över biståndsgränsen och sedan fortsätta med lönearbete utan bistånd. Dessa mönster gör att jobbstimulansens för många grupper har liten ekonomisk betydelse, eftersom den endast ger ett ekonomiskt tillskott till dem som lönearbetar samtidigt som de får ekonomiskt bistånd. Samtidigt finns det hushåll som får en större summa i jobbstimulans. Jobbstimulansen är också ekonomiskt mer betydelsefull för vissa grupper. Det gäller framför allt för sammanboende hushåll med barn. För dessa familjer krävs ofta en högre löneinkomst för att lämna ekonomiskt bistånd, vilket innebär att jobbstimulansen är mer ekonomiskt betydelsefull eftersom löneinkomst och ekonomiskt bistånd kombineras i större utsträckning.

^a Tack till Ulrika Vikman, Martin Lundin, Maria Hemström Hemmingsson, Jenny von Greiff, Eva Löfbom, Anna-Karin Sandén samt seminariedeltagare vid IFAU. Rapporten är också publicerad som en bilaga till Utredningen om drivkrafter och möjligheter i försörjningsstödet.

^b IFAU, Uppsala universitet och UCLS, e-post johan.vikstrom@ifau.uu.se

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	3
2	Utformning av jobbstimulansen	4
3	Vilka utvärderingsfrågor är relevanta?	7
3.1	Inte möjligt att genomföra en effektutvärdering.....	7
3.2	Hur viktig är jobbstimulansen för biståndsmottagares totala inkomst?..	11
3.3	Oklart om berättigade får ta del av jobbstimulansen	12
3.4	Tidigare studier.....	13
4	Data som används i studien	15
4.1	Datakällor	15
4.2	Urvalsrestriktioner	16
5	Löneinkomster för personer med ekonomiskt bistånd.....	17
5.1	Hur länge har man ekonomiskt bistånd?	17
5.2	Hur stora löneinkomster har de som har eller har haft ekonomiskt bistånd?.....	19
5.3	Ofta betydande löneinkomster i förhållande till tidigare ekonomiskt bistånd.....	21
5.4	Stora skillnader mellan ensamstående och barnfamiljer.....	23
6	Vägen från ekonomiskt bistånd till arbete	25
6.1	Det är ovanligt att kombinera ekonomiskt bistånd och lönearbete.....	25
6.2	Sammanboende med barn kombinerar ekonomiskt bistånd och lönearbete i större utsträckning.....	27
6.3	Ekonomiskt bistånd och arbete kombineras ofta under en kortare tid....	27
6.4	Personer som lämnat ekonomiskt bistånd återkommer sällan	30
7	Hur påverkar jobbstimulansen individers totala inkomst?	32
7.1	Jobbstimulansen har liten betydelse i genomsnitt	32
7.2	Jobbstimulansen är viktigare för vissa grupper	33
7.3	Vissa personer får en större jobbstimulans	35
7.4	En jämförelse med en jobbpremie	36
8	Skillnader mellan åldersgrupper och mellan inrikes och utrikes födda..	38
9	Avslutande diskussion	39
	Referenser	41

1 Inledning

Jobbstimulansen ska ge personer med ekonomiskt bistånd ökade ekonomiska drivkrafter att aktivt söka och ta ett jobb. Jobbstimulansen som infördes 2013 innebär att biståndsmottagare får behålla 25 öre för varje intjänad krona i stället för att en krona dras av från det ekonomiska biståndet för varje krona i löneinkomst. För att jobbstimulansen ska skapa relevanta ekonomiska drivkrafter krävs att den ger ekonomiska drivkrafter som är relevanta för många biståndsmottagares väg till arbete. En viktig aspekt av jobbstimulansen är att den endast ökar den totala inkomsten för personer som arbetar samtidigt som de mottar ekonomiskt bistånd. Personer som direkt får ett arbete med en lönenivå som gör att de inte längre är berättigade till ekonomiskt bistånd får inte något ekonomiskt tillskott via jobbstimulansen. För att jobbstimulansen ska skapa omfattande drivkrafter för ökad sysselsättning krävs det därför att det är vanligt att människor kombinerar lönearbete med ekonomiskt bistånd, och att denna kombination utgör en relevant och viktig väg in på arbetsmarknaden.

Den här rapporten belyser därför de drivkrafter som jobbstimulansen skapar genom att beskriva vägen in på arbetsmarknaden för personer med ekonomiskt bistånd. Rapporten beskriver hur ekonomiskt bistånd och löneinkomster utvecklas över tid från första månaden med ekonomiskt bistånd. Vidare undersöks hur vanligt det är att kombinera lönearbete och ekonomiskt bistånd, samt hur viktig jobbstimulansen är för personers totala inkomst. Det illustrerar hur jobbstimulansen relaterar till vanliga vägar in på arbetsmarknaden och för hur många den är ekonomiskt relevant. I rapporten analyseras också om jobbstimulansen är mer betydelsefull för vissa grupper av biståndsmottagare. Slutligen görs en jämförelse av jobbstimulansen och en tänkbar jobbpremie, vilket är ett alternativt sätt att öka drivkrafterna för målgruppen att aktivt söka och ta jobb. Sammantaget visar analyserna hur ekonomiskt relevant jobbstimulansen kan tänkas vara för vägen från ekonomiskt bistånd till arbete.

Det finns ytterst få analyser av jobbstimulansen sedan tidigare. Den enda tidigare studien utgörs av Socialstyrelsens (2016) rapport som, med hjälp av enkätinformation och månadsstatistik över försörjningsstöd, visar att en relativt liten andel av försörjningsstödmottagarna (1,8 procent) tar del av jobbstimulansen. Rapporten visar också att kommunerna bedömer att jobbstimulansen inte har bidragit till att fler biståndsmottagare har börjat arbeta eller fått utökad arbetstid. Kommunerna anser även att regelverket komplicerar tillämpningen av jobbstimulansen. Utöver detta finns det ett par internationella studier som undersöker effekterna av liknande system i andra länder. Dessa studier, som beskrivs i avsnitt 3.4, indikerar att jobbstimulansliknande system

har haft begränsade effekter på arbetsmarknadsutfall. Det finns emellertid indikationer på positiva effekter för vissa specifika grupper.

Förutom att studera hur jobbstimulansen relaterar till vägen in på arbetsmarknaden undersöks i rapporten möjligheterna att genomföra en effektutvärdering av jobbstimulansen. Diskussionen visar att det saknas förutsättningar för att genomföra en trovärdig utvärdering. Det finns flera orsaker till detta: Jobbstimulansen infördes samtidigt i hela landet, vilket gör det svårt att hitta regioner eller grupper som kan fungera som trovärdiga jämförelsegrupper. En annan komplikation är att jobbstimulansen infördes i juli 2013. Det skapar problem eftersom sommaren är en period med speciella förhållanden (t.ex. semestrar och tillfälliga anställningar). Ytterligare en utmaning är avsaknaden av månadsuppgifter om löneinkomster före 2019, vilket gör att det inte går att i detalj studera förändringar i löneinkomster före och efter införandet av jobbstimulansen. Slutligen finns det ingen nationell registerinformation om vilka personer som får jobbstimulans, vilket gör det i princip omöjligt att fastställa hur stor andel som faktiskt tar (och har tagit) del av jobbstimulansen.

Bristen på information om vilka som erhåller jobbstimulans innebär också att andra relevanta frågeställningar inte kan undersökas. För att jobbstimulansen ska påverka sysselsättningen krävs det exempelvis att biståndsmottagarna är informerade om den och att de berättigade får tillgång till den. Det är därmed relevant att undersöka om informationen och den faktiska tillgången till jobbstimulansen varierar mellan olika grupper och regioner. Tyvärr är bristen på centraliserad information om jobbstimulansen på individ- och kommunnivå ett hinder för att genomföra även en sådan analys.

Rapporten är uppdelad i nio avsnitt med följande innehåll: I avsnitt 2 beskrivs jobbstimulansen. Avsnitt 3 diskuterar vilka utvärderingsfrågor som är relevanta undersöka och möjligheterna att utvärdera arbetsmarknadseffekter. Avsnitt 4 beskriver studiens data. I avsnitt 5 analyseras hur länge biståndsmottagarna har ekonomiskt bistånd och hur stora löneinkomster de har. Avsnitt 6 beskriver vanliga vägar in på arbetsmarknaden för personer med ekonomiskt bistånd och i avsnitt 7 beräknas hur viktig jobbstimulansen är för biståndsmottagares inkomster. Det genomförs även en jämförelse med en tänkbar jobbprenie. Avsnitt 8 studerar olika grupper och rapporten avslutas med diskussion och slutsatser i avsnitt 9.

2 Utformning av jobbstimulansen

Syftet med jobbstimulansen är att ge personer med ekonomiskt bistånd ökade ekonomiska drivkrafter att aktivt söka och ta ett jobb. Jobbstimulansen

presenterades i budgetpropositionen för 2012 och infördes den 1 juli 2013. Den innebär att 25 procent av nettolönen från arbete inte tas med i beräkningen av rätten till ekonomiskt bistånd (vid beräkningen av försörjningsstödet som är en del av det ekonomiska biståndet). Med andra ord dras 75 öre från försörjningsstödet för varje intjänad krona (netto efter skatt), i stället för en hel krona som är fallet utan jobbstimulansen. Detta reflekterar en delvis förändrad syn på det ekonomiska biståndet, där biståndet inte enbart är kopplat till grundläggande försörjningsbehov utan också till hur mycket biståndsmottagarna arbetar. En central aspekt av jobbstimulansen är att den gör det lönsammare att arbeta samtidigt som man mottar ekonomiskt bistånd. Personer som börjar arbeta med en lön som är tillräckligt hög för att kunna försörja hushållet, och därmed inte längre är i behov av ekonomiskt bistånd, får inget ekonomiskt tillskott genom jobbstimulansen.¹

För att vara berättigad till jobbstimulansen krävs att man har mottagit ekonomiskt bistånd i minst sex månader i följd (kvalificeringsperiod), antingen i samma kommun eller i en annan kommun.² Det betyder att det räcker med en månads avslag för att beräkningen av kvalificeringsperioden ska börja om. Efter detta blir det möjligt att dra nytta av jobbstimulansen under en sammanhängande tidsperiod på 24 månader (stimulansperiod). Denna stimulansperiod gäller oavsett om personen i fråga använder jobbstimulansen eller inte. Det är möjligt att använda jobbstimulansen till att antingen öka sin konsumtion eller till att spara inför framtida utgifter. Om individen väljer att spara delar av jobbstimulansen påverkar inte detta sparkapital rätten till ekonomiskt bistånd under stimulansperioden.

Efter att 24-månadersperioden är över, finns möjlighet att återigen kvalificera sig för en ny stimulansperiod genom en ny sexmånadersperiod med ekonomiskt bistånd. Vid byte av bostadsort under pågående stimulansperiod övergår rätten till jobbstimulans till den nya kommunen. Vid bedömningen av rätten till jobbstimulansen måste kommunerna således ta hänsyn till ekonomiskt bistånd i andra kommuner.

Figur 1 illustrerar jobbstimulansen för en person med ett initialt försörjningsstöd på 9 000 kronor utan någon löneinkomst. Figuren demonstrerar hur inkomsten (försörjningsstöd och löneinkomst) påverkas av jobbstimulansen vid

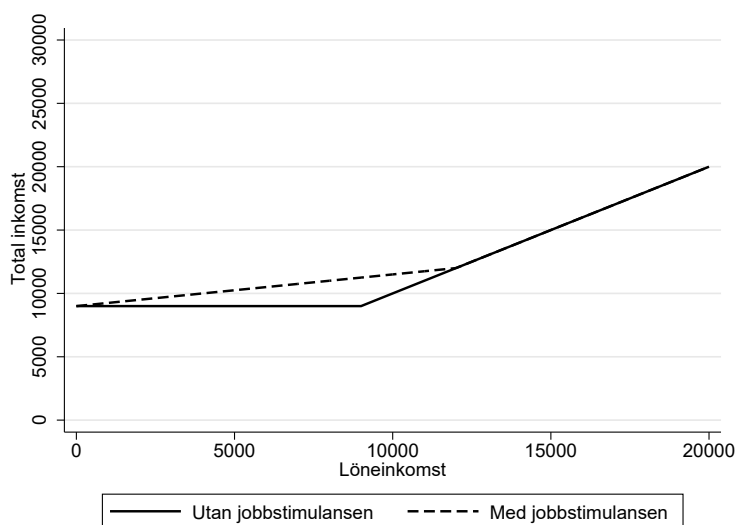
¹ Formellt är jobbstimulansen en särskild beräkningsregel vid beräkning av rätten till ekonomiskt bistånd. Det innebär att inget formellt beslut fattas om jobbstimulansen.

² Notera att jobbstimulansen är personlig. Det innebär att i ett hushåll med två vuxna biståndsmottagare har båda rätt till jobbstimulansen om de båda aktualiserades för ekonomiskt bistånd samtidigt. Om en person däremot först ansökte och fick ekonomiskt bistånd ensam, och sedan tillkom det en andra person till hushållet, kan personerna kvalificera för jobbstimulansen vid olika tidpunkter.

olika löneinkomster upp till 20 000 kronor.³ Till exempel är jobbstimulansen 1 000 kronor vid en löneinkomst på 4 000 kronor. Jobbstimulansen är som störst (2 250 kronor) vid en löneinkomst på 9 000 kronor.

Figuren visar också att jobbstimulansen leder till ett ekonomiskt tillskott för löneinkomster upp till en viss brytpunkt. Vid ett initialt försörjningsstöd på 9 000 kronor ligger brytpunkten vid 12 000 kronor. I räkneexemplet utgår alltså inte någon jobbstimulans för inkomster över 12 000. Över denna brytpunkt är personen i räkneexemplet inte längre berättigade till försörjningsstöd och hen får därför inte heller någon jobbstimulans. I exemplet krävs alltså en relativt låg löneinkomst för att inte längre kvalificera för jobbstimulansen. Som den här rapporten visar har det betydelse för hur jobbstimulansen påverkar olika gruppers inkomst.

Figur 1 Beräknad löneinkomst och ekonomiskt bistånd med och utan jobbstimulans

Not: Figuren visar beräknad inkomst i kronor (nettolöneinkomst och ekonomiskt bistånd) med och utan jobbstimulans. Beräkningen utgår ifrån ett ekonomiskt bistånd på 9 000 kronor utan löneinkomst. I exemplet antas att personen endast arbetar en månad vilket gör att hen hamnar under grundavdraget och då inte betalar någon skatt.

Nivån på brytpunkten beror på hur stort försörjningsstöd som personen/hushållet har i avsaknad av löneinkomst. Det innebär bland annat att brytpunkten för jobbstimulansen kommer variera relativt mycket mellan olika typer av hushåll. Ensamstående utan barn har i genomsnitt 5 900 kronor i ekonomiskt bistånd, vilket motsvarar en brytpunkt för jobbstimulansen på 7 900 kronor. För

³ Jobbstimulansen baseras på nettoinkomst efter skatt där skattenivån baseras på löneinkomst under hela året. I exemplet antas att personen endast arbetar en månad vilket gör att hen hamnar under grundavdraget och då inte betalar någon skatt.

sammanboende med barn är brytpunkten högre. Denna grupp har i genomsnitt 9 200 kronor i ekonomiskt bistånd och denna medelnivå ger en brytpunkt på 12 300 kronor. För sammanboende med barn utgår alltså jobbstimulansen även för något högre löneinkomster. Det samma gäller för ensamstående kvinnor med barn. Med ett genomsnittligt bistånd på 7 500 kronor är den genomsnittliga brytpunkten där jobbstimulansen inte längre utgår 10 000 kronor.

3 Vilka utvärderingsfrågor är relevanta?

Jobbstimulansen ger under vissa villkor personer med ekonomiskt bistånd ökade ekonomiska drivkrafter att söka och ta ett arbete. Det är dock en empirisk fråga i vilken utsträckning jobbstimulansen leder till ökad sysselsättning. För att jobbstimulansen ska göra det krävs flera saker: Personer med ekonomiskt bistånd behöver vara informerade om jobbstimulansen och kvalificeringsreglerna, och faktiskt få ta del av stimulansen om de uppfyller kraven. Det krävs också att jobbstimulansen skapar tillräckligt stora drivkrafter. En förutsättning för detta är att jobbstimulansen har tillräcklig betydelse för individers totala inkomst. Slutligen måste mottagarna ha möjlighet att få och behålla ett jobb. Då krävs det att de är beredda att ta ett jobb som erbjuds, samt att de har erfarenheter och kunskaper som möter kraven som ställs på arbetsmarknaden.

I avsnitt 3 diskuterar jag viktiga utvärderingsfrågor relaterade till jobbstimulansen och de förutsättningar som måste vara uppfyllda för att den ska öka sysselsättningen. Tonvikten i diskussionen ligger vid de utmaningar som finns med att studera de här frågorna. Jag sammanfattar också resultaten i tidigare studier.

3.1 Inte möjligt att genomföra en effektutvärdering

En effektutvärdering av jobbstimulansen undersöker effekten av hur jobbstimulansen påverkar olika relevanta arbetsmarknadsutfall. För att göra det krävs en jämförelse av utfall i ”en värld med jobbstimulansen” med ”en värld utan jobbstimulansen”. Det betyder att det behövs en trovärdig jämförelsegrupp. För jobbstimulansen finns det dock flera faktorer som gör det svårt att skapa en trovärdig jämförelsegrupp. I avsnitt 3.1.1–3.1.5 diskuteras tänkbara sätt att utvärdera jobbstimulansen.

3.1.1 Matchad jämförelsegrupp på individnivå

Det är vanligt att effektutvärderingar jämför personer som får ta del av en viss insats (behandlingsgrupp) med en jämförelsegrupp bestående av jämförbara individer som inte omfattades av insatsen. En sådan jämförelsegrupp skapas ofta

med hjälp av en s.k. matchningsansats som ”matchar” varje behandlad person till en person från jämförelsegruppen med liknande egenskaper. Därefter jämförs utfall för behandlingsgruppen och den matchade jämförelsegruppen. Under vissa antaganden ger det en trovärdig effektutvärdering.

Det är dock inte möjligt att utvärdera jobbstimulansen på detta sätt. Den viktigaste orsaken till detta är att jobbstimulansen infördes samtidigt i hela landet. Det finns med andra ord ingen grupp av biståndsmottagare som inte påverkades av införandet av jobbstimulansen, vilket gör att det saknas en jämförelsegrupp att matcha emot.⁴

En komplicerande faktor i detta sammanhang är också att det saknas ett (nationellt) register över vilka personer som får ta del av jobbstimulansen. Det försvårar en effektutvärdering eftersom en utvärdering av en insats i normalfallet kräver att man vet vilka som fått tagit del av insatsen. Detta är extra relevant eftersom det inte är säkert att alla som faktiskt är berättigade till jobbstimulansen får ta del av den.

3.1.2 Jämförelse mellan olika kommuner

En annan möjlighet är att jämföra sysselsättningsutveckling mellan olika kommuner. En stor utmaning med ett sådant angreppssätt, precis som i fallet med en matchningsansats på individnivå, är att jobbstimulansen infördes samtidigt i hela landet. Det innebär att det inte finns någon kommun eller region som inte påverkades av jobbstimulansen. Om exempelvis jobbstimulansen först införts i ett par försökskommuner hade det troligen varit möjligt att undersöka effekter genom att jämföra sysselsättning i försökskommunerna och övriga kommuner före och efter reformen.

Det skulle dock kunna vara så att jobbstimulansen introducerades och tillämpas på olika sätt i olika kommuner. Jobbstimulansen kräver t.ex. att kommunerna beräknar kvalificeringstid i form av ekonomiskt bistånd både från den egna och från andra kommuner, och det kan inte uteslutas att kommunerna har delvis olika rutiner för detta. Kommunerna informerar också sina biståndsmottagare och handläggare om jobbstimulansen på olika sätt. Det är därför sannolikt att den faktiska tillgången till jobbstimulansen ser rätt olika ut i olika kommuner. En sådan variation skulle kunna utnyttjas för att ta fram behandlings- och jämförelsegrupper.

⁴ Det finns visserligen tidsgränser som styr vilka som kvalificerar för jobbstimulansen (framför allt att man måste ha haft ekonomiskt bistånd i minst 6 månader). Problemet är att alla som har haft ekonomiskt bistånd under en viss tid kvalificerar för jobbstimulansen, d.v.s. det finns inte två jämförbara individer där den ena omfattas och den andre inte omfattas av jobbstimulansen.

Jag har också undersökt hur stor variation det finns mellan olika kommuner och om denna variation kan användas för en effektutvärdering. Det har dock visat sig att detta inte är möjligt. Den viktigaste orsaken till det är avsaknaden av ett nationellt register över vilka personer som får ta del av jobbstimulansen. Det gör att det inte är möjligt att beskriva och undersöka skillnader mellan kommunerna i implementeringen av jobbstimulansen på ett systematiskt sätt över tid. Om man inte vet vilka som får ta del av jobbstimulansen går det inte att veta om vissa kommuner är bättre eller sämre på att se till att alla berättigade får ta del av stimulansen.

Denna rapport har också försökt att återskapa information om erhållna jobbstimulanser från månatliga data över ekonomiskt bistånd och löneinkomster. Som diskuteras i mer detalj i avsnitt 3.4 går det dock inte att göra det på ett trovärdigt vis och sammantaget innebär detta att det inte är möjligt att använda kommunvariation för att utvärdera jobbstimulansen.

3.1.3 Använda grupper som inte tar del av jobbstimulansen

Ytterligare ett alternativ för att utvärdera arbetsmarknadseffekter är att använda skillnader i implementering mellan olika typer av biståndsmottagare. Det är exempelvis möjligt att vissa grupper, såsom personer som inte har svenska som modersmål, är mindre informerade om jobbstimulansen. Dessa skulle eventuellt kunna antas vara "behandlade" av jobbstimulansen i mindre utsträckning och därför kunna användas för att göra jämförelser. Här finns dock liknande problem som för en jämförelse mellan olika kommuner. Avsaknaden av ett nationellt register över personer som får jobbstimulansen gör att det blir svårt att på ett trovärdigt sätt identifiera faktiska skillnader i tillgången till jobbstimulansen mellan olika grupper. Det är också sannolikt att personer som faktiskt har tillgång till jobbstimulansen skiljer sig från andra grupper på flera sätt, exempelvis är det sannolikt att nyanlända får ta del av jobbstimulansen i mindre utsträckning.

3.1.4 Jämförelse före och efter införandet av jobbstimulansen

Jobbstimulansen infördes under 2013 och en tänkbar utvärderingsdesign bygger på en jämförelse av arbetsmarknadsutfall för biståndsmottagare före och efter att jobbstimulansen infördes. I princip jämför man då en grupp som inte tar del av jobbstimulansen (före reformen) med en grupp som tar del av den (efter reformen). Det finns dock flera anledningar till att en sådan utvärderingsdesign inte kommer fånga effekter av jobbstimulansen. En viktig anledning är att jobbstimulansen infördes mitt under sommaren 2013, och sommaren är alltid en speciell period med semestrar och tillfälliga anställningar, vilket kan skapa

kortsiktiga förändringar och variation i sysselsättning som kan vara svåra att särskilja från effekterna av införandet av jobbstimulansen.

Det är också problematiskt att använda data från tidigare år för att skatta effekterna av jobbstimulansen, exempelvis genom att jämföra sommaren 2013 med sommaren 2012, eller hösten 2013 med hösten 2012. Anledningen är att konjunkturläget och mycket annat kan förändras mellan två år, och det är nästan omöjligt att särskilja sådana förändringar från en eventuell effekt av jobbstimulansen.

En ytterligare försvårande faktor är avsaknaden av månadsuppgifter för löneinkomster före 2019. Före och efter reformen 2013 finns det månatliga data över ekonomiskt bistånd, men månadsuppgifter från Skatteverket över löneinkomster finns inte före 2019.⁵ Det innebär att det inte är möjligt att studera hur sysselsättningen förändras månad för månad, exempelvis månad för månad före och efter införande av jobbstimulansen i juli 2013. Det går visserligen att mäta månatliga förändringar av ekonomiskt bistånd och försörjningsstöd, men förändrat försörjningsstöd kan bero på både arbete och andra orsaker, vilket gör det svårt att entydigt koppla förändringarna till jobbstimulansen.⁶

3.1.5 Tidsgränser som diskontinuiteter

Inom ramen för den här rapporten har också undersökts om det är möjligt att använda kvalificeringsreglerna (tillgänglighet i 24 månader efter 6 månader med ekonomiskt bistånd) för att fånga olika effekter av jobbstimulansen. Gränsen efter 6 månader innebär att personer som har haft ekonomiskt bistånd i 5 månader inte kvalificerar för jobbstimulansen medan personer med liknande egenskaper som har haft ekonomiskt bistånd i 7 månader kvalificerar för stimulansen. Det ger upphov till en s.k. diskontinuitet där biståndsmottagare med liknande egenskaper har tillgång till jobbstimulansen bara genom att de har haft ekonomiskt bistånd något längre tid.

⁵ Kontrolluppgifterna före 2020 innehåller viss information om vilka månader under året en person har haft löneinkomst. Det finns dock flera begränsningar. En är att det inte går att se hur mycket personen har jobbat under respektive månad. En annan begränsning är att information om arbetade månader är behäftade med stora mätproblem. En anledning är att en del arbetsgivare för enkelhetens skull anger att den anställde har arbetat under årets alla månader trots att hen bara arbetat under delar av året. Bedömningen är därför att dessa uppgifter inte utgör ett tillförlitligt material om man vill mäta arbete och löneinkomster på månadsbasis.

⁶ Vidare visar rapporten att det är relativt få biståndsmottagare som mottar jobbstimulansen. Detta stöds av en rapport från Socialstyrelsen (Socialstyrelsen, 2016). Den låga andelen med jobbstimulans gör det extra utmanande att särskilja effekterna av jobbstimulansen från andra förändringar, såsom konjunktur och säsongrörelser, som inte är relaterade till införandet av jobbstimulansen.

Analyserna visar att det inte finns några avvikande mönster i löneinkomster, sysselsättning och ekonomiskt bistånd mellan individer runt gränsen efter 6 månader (se exempelvis figurerna i avsnitt 5–6). Detta kan dock inte tolkas som att det inte finns någon effekt av jobbstimulansen. Det är snarare en konsekvens av hur tidsgränsen är konstruerad. Personer som har haft ekonomiskt bistånd i 5 månader behöver bara vänta ytterligare en månad för att bli berättigad till jobbstimulansen. Det innebär att en jämförelse mellan personer före och efter 6-månadersgränsen innebär en jämförelse mellan kvalificering för stimulansen om en månad och att man redan nu är kvalificerad. Det innebär en liten skillnad i faktisk ”behandling” och förklarar varför det inte är möjligt att använda 6-månadersgränsen för att genomföra en effektutvärdering av jobbstimulansen.

Det finns liknande problem med att använda 24-månadersgränsen för när man inte längre är kvalificerad för jobbstimulansen.

3.1.6 Sammanfattande slutsats

Den sammanfattande slutsatsen är att inte går att skapa en trovärdig jämförelsegrupp baserat på skillnader före och efter reformen, utifrån kvalificeringsregler eller baserat på skillnader mellan kommuner och olika grupper. Det innebär att det inte är möjligt att göra en trovärdig effektutvärdering av jobbstimulansen. De tre största problemen är att jobbstimulansen infördes samtidigt i hela landet under sommaren 2013, att det saknas månadsuppgifter för löneinkomster före 2019 och att det saknas registrerad information över vilka som faktisk fick ta del av jobbstimulansen.

3.2 Hur viktig är jobbstimulansen för biståndsmottagares totala inkomst?

Även om det inte är möjligt att genomföra en renodlad effektutvärdering av jobbstimulansen finns det svar på andra viktiga frågor som kan ge insikter om hur väl jobbstimulansen fungerar. Två relevanta frågor är hur viktig jobbstimulansen är för personers totala inkomst och hur vägarna in på arbetsmarknaden ser ut för personer med ekonomiskt bistånd. För att jobbstimulansen ska öka de ekonomiska drivkrafterna för personer med ekonomiskt bistånd att aktivt söka och ta ett arbete i tillräcklig utsträckning för att påverka sannolikheten för sysselsättning, krävs det att jobbstimulansen är tillräckligt betydelsefull för den totala inkomsten. Om jobbstimulansen har liten betydelse kommer ökningen av de ekonomiska drivkrafterna vara begränsad. För att skapa betydande sysselsättningseffekter i ekonomin som helhet krävs det vidare att jobbstimulansen ger drivkrafter vid marginaler som är relevanta för *många* biståndsmottagare.

I detta sammanhang är det viktigt att notera att jobbstimulansen endast ökar den totala inkomsten för personer som arbetar samtidigt som de har ekonomiskt bistånd. Jobbstimulansen påverkar inte dem som går direkt till en löneinkomstnivå som gör att de inte längre är berättigade till ekonomiskt bistånd. För att jobbstimulansen ska skapa omfattande drivkrafter mot ökad sysselsättning måste det därför vara relativt vanligt att personer kombinerar lönearbete och ekonomiskt bistånd, samt att en sådan kombination utgör en relevant och viktig väg in på arbetsmarknaden.

I rapporten beskriver jag därför vägen in på arbetsmarknaden för personer med ekonomiskt bistånd. Rapporten undersöker även hur vanligt det är att kombinera ekonomiskt bistånd och lönearbete, samt belyser hur jobbstimulansen påverkar individens totala inkomst. Eftersom förutsättningarna för att få ekonomiskt bistånd och nivån på biståndet beror på antalet vuxna och barn i hushållet kommer rapporten också fokusera på olika typer av hushåll. Ekonomiskt bistånd och löneinkomster beskrivs före och efter kvalificeringsgränsen vid sex månader. Det ger en bakgrund till hur viktig jobbstimulansen är för personers totala inkomst och hur jobbstimulansen relaterar till vanliga vägar in på arbetsmarknaden. Genom att studera olika grupper kan man också få en uppfattning om jobbstimulansen är mer relevant för vissa grupper än för andra.

3.3 Oklart om berättigade får ta del av jobbstimulansen

För att jobbstimulansen ska påverka sysselsättningen krävs det att biståndsmottagarna är informerade om den och att de berättigade får ta del av den. En intressant uppföljning vore därför att undersöka om andelen som får ta del av stimulansen skiljer sig mellan olika grupper och olika delar av landet. Exempelvis är det inte osannolikt att kommunerna har olika inställningar till jobbstimulansen och därför informerar om den på olika sätt. Detta kan leda till regionala skillnader som påverkar hur väl jobbstimulansen fungerar. Dessutom är det rimligt att anta att vissa grupper av medborgare har mindre kunskap om jobbstimulansen och dess ekonomiska konsekvenser (exempelvis personer som inte har svenska som modersmål eller mindre erfarenhet av reglerna för ekonomiskt bistånd). Kunskaper om jobbstimulansen kan också skilja sig mellan handläggare inom kommunerna.

En beskrivning av skillnader mellan grupper och över landet skulle därför kunna ge insikter som kan användas för att förbättra tillämpningen av jobbstimulansen. Jag har därför undersökt möjligheten att göra en sådan beskrivning på ett trovärdigt sätt. Liksom vid en effektutvärdering utgör dock avsaknaden av ett nationellt register över vilka som faktiskt tar del av

jobbstimulansen ett viktigt hinder.⁷ Med sådana data skulle det vara möjligt att tydligt beskriva skillnader mellan grupper och regioner.

Ett möjligt tillvägagångssätt är att försöka återskapa information om vilka som får dra nytta av jobbstimulansen från månatliga data över ekonomiskt bistånd och löneinkomster. Det innebär att man försöker härleda vilka som kvalificerar sig för jobbstimulansen genom att undersöka om försörjningsstödet minskar med 75 öre eller 1 krona för varje intjänad krona. En komplicerande faktor är dock att storleken på ekonomiskt bistånd kan variera mellan olika personer och över tid för samma person, av andra skäl än inkomstens storlek, särskilt på grund av skillnader i ekonomiskt bistånd kopplat till skäliga boendekostnader. Det skapar ett oregelbundet samband mellan ekonomiskt bistånd och löneinkomster, vilket gör det utmanande att avgöra om en person är berättigad till jobbstimulans eller inte. Inom ramen för den här rapporten har månadsuppgifter över löneinkomster och ekonomiskt bistånd samkörts för att se om det är möjligt att återskapa information om tillgång till jobbstimulansen. Slutsatsen är att detta inte går. Storleken på det ekonomiska biståndet varierar helt enkelt för mycket av andra orsaker för att det ska vara möjligt att särskilja jobbstimulansen på ett trovärdigt sätt.

I detta sammanhang är det relevant att diskutera rapporten om jobbstimulansen från Socialstyrelsen (2016). Här användes data från en enkät som skickades till kommuner för att ta reda på hur stor andel som fick jobbstimulansen, i kombination med månadsstatistik över försörjningsstöd. Slutsatsen var att en låg andel av försörjningsstödmottagarna (1,8 procent) tog del av jobbstimulansen, och att jobbstimulansen fördelade sig relativt jämnt mellan kvinnor och män. Dessutom fanns det barn i 60 procent av hushållen med jobbstimulans. Detta är dock en svårtolkad siffra då det saknas information över vilka som faktiskt var berättigade till jobbstimulansen, vilket förhindrade en undersökning av andelen berättigade som faktiskt tog del av stimulansen och eventuella skillnader i denna andel mellan olika grupper och regioner. Trots detta visar den låga andelen att jobbstimulansen inte är relevant för majoriteten av försörjningsstödmottagarna.

3.4 Tidigare studier

Socialstyrelsens rapport från 2016 undersökte även andra frågor. Bland annat ställdes olika frågor till kommunerna om jobbstimulansen. Svaren visar att en

⁷ En bidragande orsak till bristen på data över jobbstimulansen är sannolikt att stimulansen är en särskild beräkningsregel för det ekonomiska biståndet. Det innebär att det inte fattas något särskilt beslut om jobbstimulansen och det bidrar sannolikt till att det är mer komplicerat för kommunerna att rapportera in uppgiften.

del kommuner bedömde att jobbstimulansen inte har bidragit till att fler biståndsmottagare har börjat arbeta eller fått utökad arbetstid. I rapporten förs också resonemang om att jobbstimulansen kan leda till inlåsnings effekter om vissa biståndsmottagare fortsätter att ta emot försörjningsstöd trots att de har egna inkomster över försörjningsstödsnivån. Vidare ansåg flera kommuner att reglerna som styr jobbstimulansen gör tillämpningen komplicerad. Det handlar bland annat om att tillämpningen av regeln som kräver att biståndsmottagare ska ha haft försörjningsstöd i nuvarande eller någon annan kommun i sex månader för att kvalificera sig för jobbstimulansen. Hanteringen av jobbstimulansen innebär också en extra administrativ uppgift för kommunerna.

Förutom Socialstyrelsens rapport finns det inga andra empiriska studier om jobbstimulansen. Det finns dock ett fåtal internationella studier som undersöker effekterna av liknande system i andra länder. Palviainen (2022) utvärderade ett finländskt system från 2002 där biståndsmottagare får behålla minst 20 procent av löneinkomsten upp till ett tak på 150 euro per månad (före 2005 var summan 100 euro). Studien fann inga sysselsättningseffekter för hela gruppen av biståndsmottagare, men vissa indikationer på positiva effekter för kvinnor. Knoef & Van Ours (2016) utvärderade ett system från 2009 i Nederländerna som riktas mot ensamstående mammor med försörjningsstöd. Bidragsmottagarna fick behålla 4 euro per arbetad timme upp till 120 euro netto per månad. Systemet testades i ett par nederländska kommuner och kommuner utan systemet användes som jämförelsegrupp i utvärderingen. Resultaten visade positiva effekter för ensamstående kvinnor med utländsk bakgrund, men inte för andra ensamstående kvinnor. Det tyder på att en jobbstimulans kan vara viktigare för vissa grupper än för andra.

Matsudaira & Blank (2014) studerade system som liknar jobbstimulansen i USA. För att identifiera effekter användes en reform från 1996 som gav enskilda stater i USA rätt att utforma sina egna system. Detta skapade variation i bland annat storleken på avdraget och kvalificeringskraven (till exempel hur många månader med arbete som stödet kvarstår). Författarna fann små eller inga effekter på sysselsättningen. En viktig anledning var att väldigt få använde dessa jobbstimulansliknande stöd eftersom många lämnade försörjningsstöd helt och hållet när de började arbeta.

Sammanfattningsvis indikerar den begränsade tidigare forskningen att effekterna av jobbstimulanser sannolikt är små. En anledning är att många personer inte längre mottar ekonomiskt stöd när de börjar arbeta. Det finns dock vissa indikationer på att insatser som liknar jobbstimulansen är viktigare för grupper där det är vanligare att kombinera arbete och bistånd.

Givet den begränsade kunskapen om jobbstimulansens effekter kan det vara intressant att fundera över liknande system för andra grupper som befinner sig långt ifrån arbetsmarknaden. Andersson (2018) undersökte till exempel en s.k. steglös avräkning för personer med sjukersättning som innebär att de får behålla hela ersättningen upp till ett fribelopp (därefter 50 procent upp till ett takbelopp) vid arbete. Studien fann inga effekter på arbetsmarknadsutfall. En viktig osäkerhetsfaktor är dock att den steglösa avräkningen infördes samtidigt som kraven för att få sjukersättning skärptes, vilket försvårar analysen. Kostol & Mogstad (2014) undersökte ett liknande system i Norge där förtidspensionärer får behålla mer av sin ersättning om de arbetar (för vissa nivåer av löneinkomst). Enligt denna studie hade ökade ekonomiska drivkrafter positiva effekter i form av ökade löneinkomster. Det fanns också stora skillnader mellan olika grupper. Personer över 50 år påverkades inte alls, och bland yngre var effekten störst för män, högutbildade och personer som befann sig på en stark lokal arbetsmarknad. En möjlig förklaring är att yngre, högutbildade personer på starka arbetsmarknader har enklare att få ett arbete. Detta är i linje med att drivkrafter endast kan påverka personer som har möjlighet att få ett jobb.

4 Data som används i studien

4.1 Datakällor

För att besvara rapportens frågeställningar använder jag månadsuppgifter över löneinkomster (AGI-data), månadsdata över ekonomiskt bistånd från Socialstyrelsen samt olika individuppgifter och årliga data för andra typer av ersättningar från SCB:s register Louise. Kombinationen av månadsdata för löneinkomster och ekonomiskt bistånd är avgörande för att kunna studera vägen in på arbetsmarknaden och för att undersöka hur olika grupper kombinerar ekonomiskt bistånd och arbete. Data hämtas från IFAU:s kommundatabas. Som tidigare nämnts saknas uppgifter om vilka som faktiskt har fått ta del av jobbstimulansen. Studien inleds i januari 2020, och månadsuppgifter över löneinkomster och ekonomiskt bistånd används från denna tidpunkt fram till och med oktober 2022.

AGI-månadsuppgifterna ger information om total löneinkomst från respektive arbetsgivare. Tillsammans ger det information om total löneinkomst för varje individ för varje månad. För 2020 och 2021 används slutgiltiga inkomstuppgifter och för 2022 används preliminära inkomstuppgifter.

Månadsuppgifterna om ekonomiskt bistånd baseras på data insamlade av Socialstyrelsen. Det ekonomiska biståndet kan delas upp i försörjningsstöd och

ersättning för livsföring i övrigt. Det finns också information om dem som erhåller ekonomiskt bistånd, särskilt vilken typ av hushåll det rör sig om: män/kvinnor, ensamstående/par med och utan barn, samt information om bostadsort.

För sammanboende hushåll beräknas rätten till ekonomiskt bistånd utifrån hushållets totala ekonomiska situation och biståndet betalas ut till hushållet som helhet. För ensamboende är det okomplicerat att länka inkomst och ekonomiskt bistånd på månadsnivå. För sammanboende hushåll länkas varje vuxens persons månadsinkomst till hushållets totala bistånd och analyserar data på olika sätt. Se särskilt analysen i avsnitt 5.4 och 6.2 som studerar andelen sammanboende hushåll med minst en löneinkomst samt relaterar storleken på denna löneinkomst till storleken på hushållets totala ekonomiska bistånd.

Bakgrundsinformation om alla individer i urvalet, såsom ålder, utbildningsnivå och invandringsår, hämtas från populationsregistret Louise. Det finns även årlig information om ersättningar från olika ersättningsystem, inklusive förtidspension, a-kassa och utbildningsbidrag. Däremot saknas information om andra ersättningar (framför allt bostadsbidrag och underhållsstöd) som ofta är relevanta för personer med ekonomiskt bistånd.

4.2 Urvalsrestriktioner

Analysperioden sträcker sig från januari 2020 till oktober 2022, totalt 34 månader. Urvalet av personer är gjort så att det går att följa hur ekonomiskt bistånd och löneinkomster utvecklas under 18 månader efter *första* månaden i en ny period med ekonomiskt bistånd. Rapporten följer alltså personer och familjer som inleder en ny period (inte haft ekonomiskt bistånd under de senaste 18 månaderna) med ekonomiskt bistånd och följer dessa personer i 18 månader. Denna tidsperiod inkluderar alltså sex månader före och tolv månader efter kvalificeringsgränsen för jobbstimulansen (efter en period av sex månader med bistånd). Syftet är att kunna följa deras resa från starten med ekonomiskt bistånd in på arbetsmarknaden. Samtliga individer följs under 18 månader, oavsett om de avslutar sitt ekonomiska bistånd eller inte. Eftersom rapporten använder data till och med oktober 2022 och vill kunna täcka hela 18-månadersperioden, är studien begränsad till individer som påbörjar en ny period med ekonomiskt bistånd mellan januari 2020 och maj 2021. Totalt ingår 67 444 personer i urvalet.

Det är värt att notera att den första fasen av coronapandemin inträffar under denna tidsperiod. I en känslighetsanalys begränsas därför urvalet till personer som startar ekonomiskt bistånd under perioden augusti 2020 till maj 2021. Rapportens slutsatser förändras inte i denna analys.

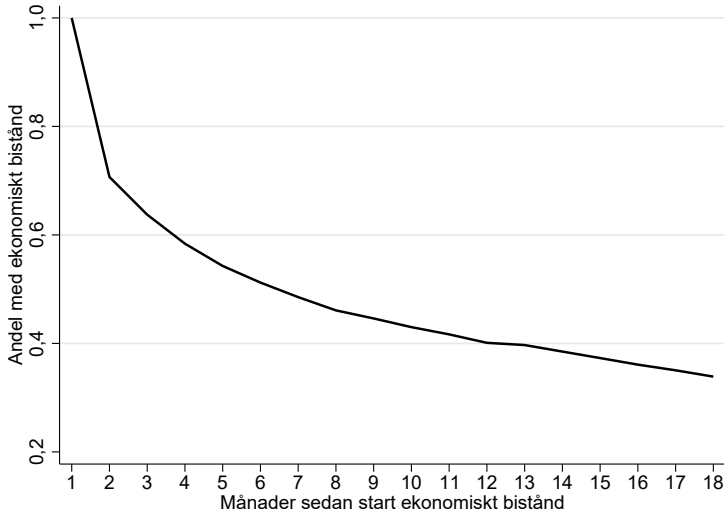
5 Löneinkomster för personer med ekonomiskt bistånd

I det här avsnittet beskrivs löneinkomsterna för de personer med ekonomiskt bistånd som ingår i urvalet som beskrivs i föregående avsnitt. Dessa personer följs under 18 månader, med fokus på löneinkomster i förhållande till ekonomiskt bistånd. Av dataskäl bortses från andra ersättningar som kan vara relevanta för personer med ekonomiskt bistånd. När det är relevant särredovisas olika hushållstyper med fokus på vanligast förekommande hushållstyperna: ensamstående män utan barn, ensamstående kvinnor utan barn, ensamstående kvinnor med barn och sammanboende med barn.⁸

5.1 Hur länge har man ekonomiskt bistånd?

Figur 2 anger andelen med ekonomiskt bistånd månad för månad. Andelen beräknas i förhållande till antalet som hade ekonomiskt bistånd första månaden, d.v.s. om någon lämnar ekonomiskt bistånd och senare kommer tillbaka till ekonomiskt bistånd tas de också med när andelen i figuren beräknas. Resterande analyser genomförs på liknande sätt och tillåter genomgående personer att ha bistånd/arbete och komma tillbaka till bistånd/arbete.

Figur 2 Andel med ekonomiskt bistånd över tid

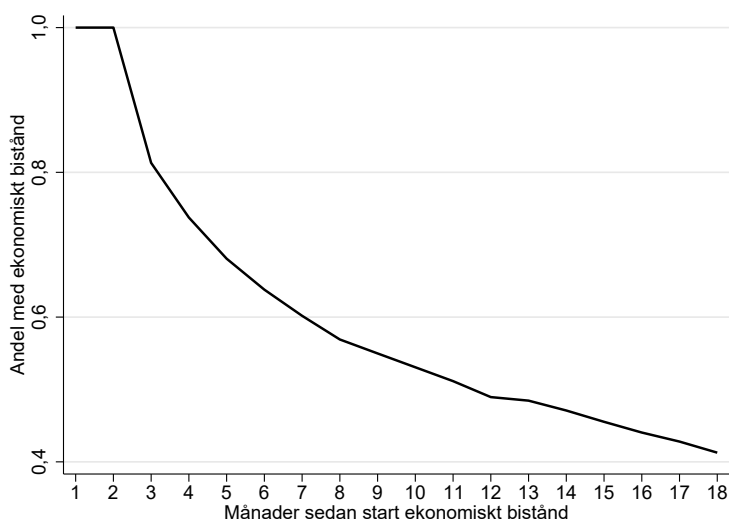
Not: Figuren visar andelen med ekonomiskt bistånd uppdelat utifrån tid sedan första månaden med ekonomiskt bistånd. Urvalsrestriktioner enligt avsnitt 4.2.

⁸ Det utesluter sammanboende utan barn och ensamstående män. Dessa grupper utgör 6,6 respektive 2,3 procent av det totala analysurvalet.

Figur 2 visar att ungefär 30 procent har ekonomiskt bistånd i bara en månad. Eftersom det kan finnas speciella orsaker till den korta perioden med ekonomiskt bistånd fokuserar Figur 3 på personer som har ekonomiskt bistånd i minst två månader. Det är också detta urval som används i resterande analyser i rapporten.

Figur 3 visar att andelen med ekonomiskt bistånd som förväntat minskar över tid. Efter 6 månader har 64 procent fortfarande ekonomiskt bistånd. Efter 12 månader är denna andel 49 procent, och efter 18 månader är andelen 41 procent. Det innebär att en relativt stor andel har ekonomiskt bistånd under en relativt lång tid, men också att en relativt stor andel lyckas lämna ekonomiskt bistånd.

Figur 3 Andel med ekonomiskt bistånd över tid för personer med ekonomiskt bistånd i minst två månader

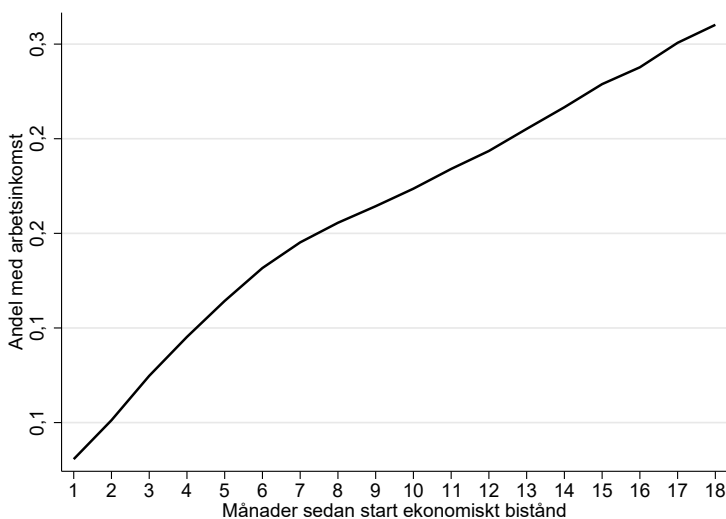

Not: Figuren visar andelen med ekonomiskt bistånd uppdelat utifrån tid sedan första månaden med ekonomiskt bistånd. Urvalet begränsat till personer med ekonomiskt bistånd i minst två månader och urvalsrestriktioner enligt avsnitt 4.2.

De som lämnar ekonomiskt bistånd kan göra det av flera orsaker, såsom att få ett jobb med tillräckligt hög inkomst, påbörja studier eller erhålla ersättning från ett annat offentligt system. Hushållets sammansättning har också stor betydelse eftersom ekonomiskt bistånd utgår till hushållet. Det betyder att exempelvis en annan vuxens inkomst, en skilsmässa eller ett nytt samboskap kan påverka det ekonomiska biståndet. Det är också möjligt att ett lönearbete kombineras med ekonomiskt bistånd. Figur 4 visar därför andelen med någon form av löneinkomst. Som tidigare studeras gruppen som initialt hade ekonomiskt bistånd. De följs i 18 månader oavsett om de har bistånd hela tiden eller inte.

Figur 4 visar att ungefär 8 procent har en löneinkomst redan under den första månaden. Eftersom urvalet inkluderar alla som under de två första månaderna har ekonomiskt bistånd handlar det om personer med löneinkomster som inte är tillräckliga för att försörja hushållet, och således även erhåller ekonomiskt bistånd. Efter den första månaden ökar andelen med löneinkomst successivt. Efter 6 månader har 18 procent löneinkomst, och denna andel stiger till 24 procent efter 12 månader och till 31 procent efter 18 månader. Det inkluderar både tidigare biståndsmottagare som bara har löneinkomst en viss månad och biståndsmottagare som kombinerar ekonomiskt bistånd och lönearbete. Det betyder att det finns att en relativt stor andel lämnar ekonomiskt bistånd för lönearbete, åtminstone under de första 18 månaderna.

Figur 4 Andel med löneinkomst över tid för personer med ekonomiskt bistånd i minst två månader

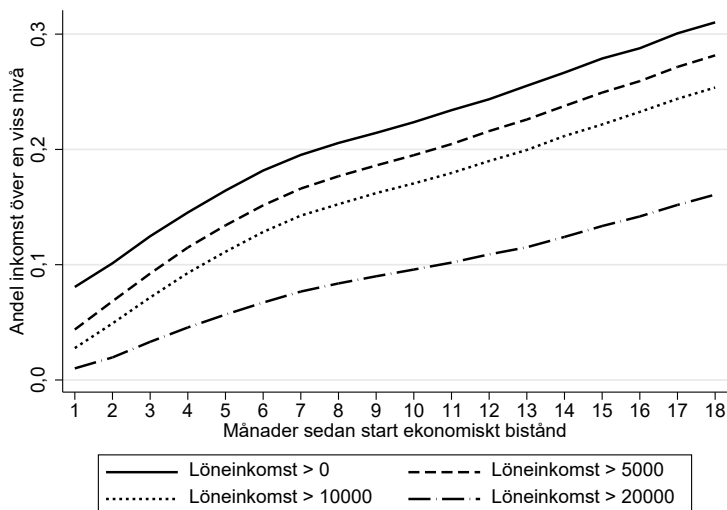
Not: Figuren visar andelen med löneinkomst uppdelat utifrån tid sedan första månaden med ekonomiskt bistånd. Urvalet begränsat till personer med ekonomiskt bistånd i minst två månader. Urvalsrestriktioner enligt avsnitt 4.2.

5.2 Hur stora löneinkomster har de som har eller har haft ekonomiskt bistånd?

Nedan beskrivs hur stora löneinkomster gruppen som initialt hade ekonomiskt bistånd har och hur det förändras över tid. Det innefattar både personer som fortfarande har ekonomiskt bistånd och personer som inte längre har ekonomiskt bistånd. Inledningsvis visar Figur 5 hur stor andel som har en bruttolöneinkomst över olika nivåer. Den heldragna linjen återger mönstret från Figur 4 för andelen med någon löneinkomst. Efter exempelvis 6 månader från att biståndsmottagande började har 18 procent någon form av löneinkomst, 13 procent har

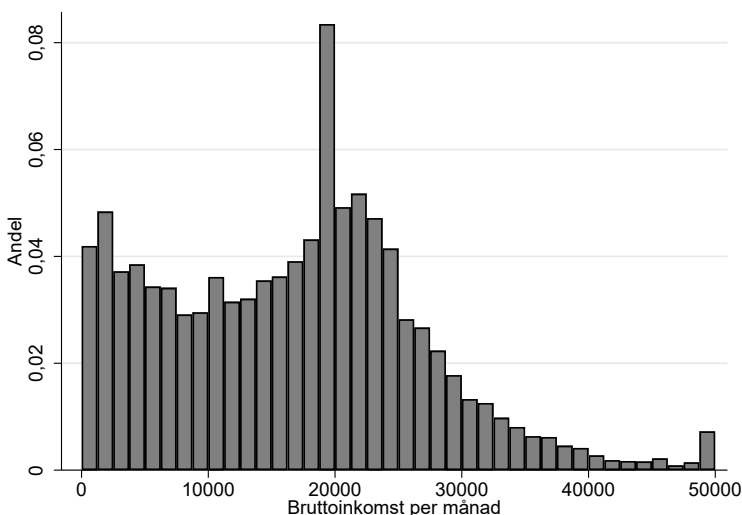
en löneinkomst över 10 000 kronor och 7 procent har löneinkomst över 20 000 kronor. Det innebär att av de 18 procent som har någon form av löneinkomst har 70 procent en inkomst över 10 000 kronor och 37 procent en löneinkomst över 20 000 kronor.

Figur 5 Andel med månadslöneinkomster (brutto) över en viss nivå

Not: Figuren visar andelen med en total månadsbruttolöneinkomst över en viss nivå. Urvalet begränsat till personer med ekonomiskt bistånd i minst två månader. Urvalsrestriktioner enligt avsnitt 4.2.

Figur 6 Histogram över bruttolöneinkomster för personer med löneinkomst efter 6 månader

Not: Figuren visar fördelningen (histogram) av bruttolöneinkomsten per månad för personer med löneinkomst efter 6 månader efter inflöde till ekonomiskt bistånd. Den sista stapeln visar andelen med en inkomst över 50 000. Urvalet begränsat till personer med ekonomiskt bistånd i minst två månader och urvalsrestriktioner enligt avsnitt 4.2.

Figur 6 ger en mer detaljerad bild av spridningen av bruttolöneinkomsterna för gruppen som har löneinkomst efter 6 månader. Den visar på en relativt stor variation. Till exempel har 38 procent en bruttolöneinkomst över 20 000 kronor och 9 procent har en löneinkomst över 30 000 kronor. Medellöneinkomsten är ungefär 16 700 kronor och medianinkomsten är ungefär 17 400 kronor.

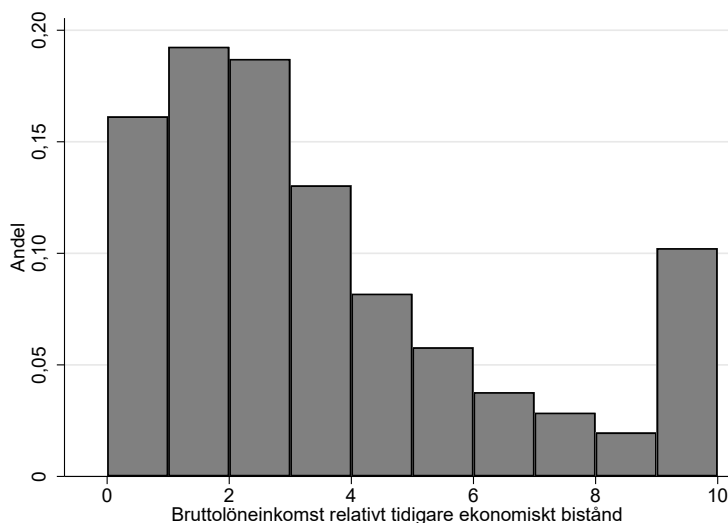
5.3 Ofta betydande löneinkomster i förhållande till tidigare ekonomiskt bistånd

Det kan också vara relevant att jämföra storleken på löneinkomsten med storleken på det ekonomiska biståndet som biståndsmottagarna hade innan de började arbeta. Det belyser storleken på löneinkomsterna ur ett annat perspektiv och kan säga något om i vilken utsträckning de som får ett arbete har en hög eller låg löneinkomst. För denna jämförelse studeras personer som inte hade någon löneinkomst under de första två månaderna men som hade en löneinkomst efter sex månader. Det är viktigt att påpeka att den här studien endast använder månadsuppgifter över ekonomiskt bistånd och löneinkomster, och att personer med ekonomiskt bistånd ofta även har andra bidrag såsom barnbidrag, bostadsbidrag och underhållsstöd. Det vore därför intressant att också relatera löneinkomsterna för tidigare biståndsmottagare till totalt bidrag med och utan inkomstberoende bidrag samt till disponibel inkomst. Tyvärr saknas data för att kunna göra detta inom ramen för rapporten och det påverkar vilka slutsatser som kan dras.

I detta sammanhang tas också hänsyn till att hushållet får ett gemensamt ekonomiskt bistånd som ska täcka hushållets behov. Det komplicerar analysen att hushåll kan inkludera mer än en vuxen person. För att hantera detta relateras inledningsvis hushållets totala ekonomiska bistånd till storleken på respektive persons löneinkomst. För hushåll med en löneinkomst och två vuxna relateras med andra ord den enda löneinkomsten till hushållets totala ekonomiska bistånd före löneinkomsten. I avsnitt 5.4 studeras olika typer av hushåll på liknande sätt.

Inledningsvis jämförs bruttolöneinkomsten efter sex månader med storleken på det totala ekonomiska biståndet under de två inledande månaderna. Figur 7 visar att många personer hittar ett jobb med en löneinkomst som är högre än det tidigare ekonomiska biståndet. Till exempel har 64 procent en löneinkomst som är mer än dubbelt så hög som det tidigare ekonomiska biståndet och 33 procent har en löneinkomst som är mer än 4 gånger större än det tidigare biståndet.

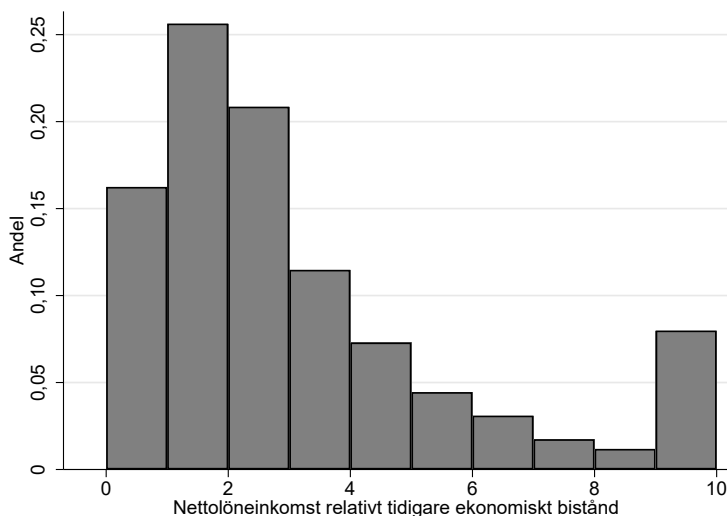
Figur 7 Bruttolöneinkomst i förhållandet till tidigare ekonomiskt bistånd

Not: Figuren visar bruttolöneinkomst för personer med löneinkomst efter 6 månader i förhållande till storleken på ekonomiskt bistånd under månad 1 och 2. Den sista stapeln visar andelen med ett värde på 9 eller mer. Urvalet begränsat till personer med ekonomiskt under månad 1 och 2 och som har löneinkomst efter 6 månader samt urvalsrestriktioner enligt avsnitt 4.2.

Jämförelsen med bruttoinkomst ger dock bara delar av bilden eftersom löneinkomster beskattas medan ekonomiskt bistånd inte gör det. Det är därför relevant att studera nettolöneinkomster. En komplicerande faktor är att det är problematiskt att beräkna nettoinkomster utifrån månadsdata då skatten baseras på inkomst under hela året. Eftersom skatten för en månads lönearbete är beroende av hur mycket personen arbetar under andra delar av året, förenklas analysen genom att beräkna skatten och nettoinkomster under antagandet att personen tjänar lika mycket varje månad över året. Figur 8 visar, som förväntat, att detta påverkar relationen mellan tidigare ekonomiskt bistånd och löneinkomst. Men även om hänsyn tas till skatt, finner många biståndsmottagare ett arbete med en nettolöneinkomst per månad som är avsevärt större än det tidigare ekonomiska biståndet. Till exempel har 58 procent en nettolöneinkomst som är mer än dubbelt så hög som det tidigare ekonomiska biståndet. Figuren visar också att det finns stora skillnader mellan olika personer och nedan framkommer att dessa skillnader till stor del hänger ihop med hushållets sammansättning.

Figur 8 Beräknad nettolöneinkomst i förhållandet till tidigare ekonomiskt bistånd

Not: Figuren visar fördelningen (histogram) av beräknad nettolöneinkomsten för personer med löneinkomst efter 6 månader efter inflöde till löneinkomst. Den sista stapeln visar andelen med en andel på 9 eller mer. Urvalet begränsat till personer med ekonomiskt bistånd i minst två månader och urvalsrestriktioner enligt avsnitt 4.2.

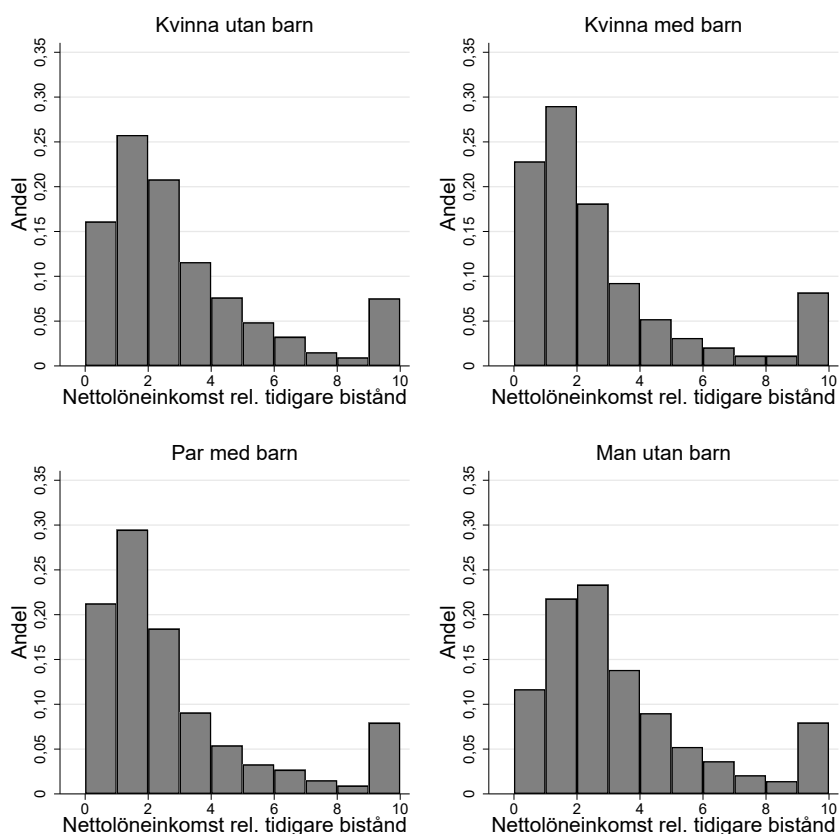
5.4 Stora skillnader mellan ensamstående och barnfamiljer

I analysen så här långt har det inte gjorts någon skillnad mellan ensamboende och sammanboende med och utan barn. Det finns dock flera skäl till att särskilja olika typer av hushåll. Den kanske viktigaste anledningen är att storleken på det ekonomiska biståndet till stor del beror på antalet vuxna och barn i hushållet, och sammanboende med barn får ofta högre ekonomiskt bistånd än ensamboende utan barn. Det betyder att det för olika typer av hushåll krävs olika stor löneinkomst för att inte längre vara berättigad till ekonomiskt bistånd. Möjligheterna till deltid- och heltidsarbete kan också se olika ut för olika typer av hushåll. Barn kan dessutom påverka möjligheterna till lönearbete på olika sätt för ensamstående och sammanboende. Därför studeras relationen mellan nettolöneinkomster och tidigare ekonomiskt bistånd för olika typer av hushåll. Analysen fokuserar på ensamstående kvinnor med och utan barn, par med barn och ensamstående män utan barn. Studien bortser ifrån ensamstående män med barn och sammanboende par utan barn eftersom dessa hushållstyper är mindre vanliga bland hushåll med ekonomiskt bistånd. För de sammanboende hushållen relateras nettolöneinkomsten för den med högst inkomst i hushållet till hushållets totala ekonomiska bistånd.⁹

⁹ I urvalet av hushåll som har eller har haft ekonomiskt bistånd är det också relativt ovanligt att två personer i samma hushåll har löneinkomst vid samma tidpunkt.

Figur 9 illustrerar att det finns avgörande skillnader mellan olika typer av hushåll. Män utan barn som får ett jobb får ofta en löneinkomst som är avsevärt större än det tidigare ekonomiska biståndet. Detsamma gäller för kvinnor utan barn som har eller har haft ekonomiskt bistånd även om de tenderar att få något lägre löneinkomst än män utan barn, i alla fall när inkomsten relateras till tidigare ekonomiskt bistånd. För sammanboende med barn ser bilden lite annorlunda ut. Här är det mer vanligt med en löneinkomst som är ungefär lika stor eller till och med mindre än det tidigare ekonomiska biståndet. En viktig förklaring är att sammanboende med barn ofta får högre ekonomiskt bistånd eftersom det ska hjälpa till att försörja fler personer. Det framkommer också ett liknande mönster för ensamstående kvinnor med barn men här är mönstret inte riktigt lika tydligt som för sammanboende med barn.

Figur 9 Beräknad nettolöneinkomst i förhållandet till tidigare ekonomiskt bistånd, hushållstyp

Not: Figuren visar fördelningen (histogram) av beräknad nettolöneinkomsten för personer med löneinkomst efter 6 månader efter inflyde till löneinkomst. Den sista stapeln visar en andel med ett värde på 9 eller mer. Urvalet begränsat till personer med ekonomiskt bistånd i minst två månader och urvalsrestriktioner enligt avsnitt 4.2. Hushållstyper enligt Socialstyrelsens register.

6 Vägen från ekonomiskt bistånd till arbete

Nu undersöks vägen från bistånd till arbete i mer detalj. Detta ger en bakgrund till hur jobbstimulansen skulle kunna påverka olika personers ekonomiska drivkrafter att påbörja arbete. I figurerna nedan markeras den sexmånadersperiod med ekonomiskt bistånd som gäller för kvalificering för jobbstimulansen. Gränsen gäller för alla i urvalet eftersom det endast inkluderar personer utan ekonomiskt bistånd under de senaste 18 månaderna före perioden med ekonomiskt bistånd. Det betyder att alla i urvalet kvalificerar för jobbstimulansen om de har ekonomiskt bistånd under de första sex månaderna och att de inte kvalificerar före sex månader.

6.1 Det är ovanligt att kombinera ekonomiskt bistånd och lönearbete

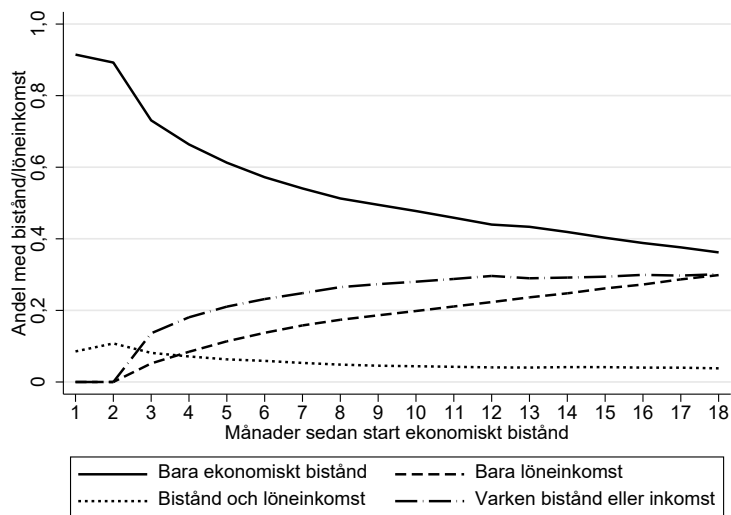
En viktig aspekt av jobbstimulansen är att den ger ökade ekonomiska drivkrafter att arbeta när man har ekonomiskt bistånd. Det är därför relevant att undersöka hur vanligt det är att personer har ekonomiskt bistånd och löneinkomst samtidigt. Figur 10 följer därför hur löneinkomst och bistånd kombineras, och skiljer mellan dem som enbart har bistånd eller löneinkomst, de som kombinerar både bistånd och löneinkomst, samt tidigare biståndsmottagare som nu varken har bistånd eller inkomst. Figuren visar att en stor andel antingen har enbart ekonomiskt bistånd eller enbart löneinkomst. Efter exempelvis 6 månader sedan ekonomiskt bistånd mottogs första gången har 57 procent endast ekonomiskt bistånd, 16 procent enbart löneinkomst, och endast 6 procent har både ekonomiskt bistånd och löneinkomst. Resterande 24 procent har varken bistånd eller löneinkomst. Möjliga orsaker till det senare kan vara att de har flyttat från Sverige, gått i pension eller har andra ersättningar i stället för ekonomiskt bistånd. Figur 10 visar också att mönstret med en hög andel som har antingen bara ekonomiskt bistånd eller bara löneinkomst kvarstår över tid.

Det är alltså relativt ovanligt att ha löneinkomst samtidigt med ekonomiskt bistånd, vilket illustreras ännu tydligare i Figur 11 som fokuserar på gruppen som har ekonomiskt bistånd efter ett visst antal månader. Bland dessa personer förblir andelen med löneinkomst relativt konstant, ungefär 9 procent.¹⁰ Det betyder att det är förhållandevis ovanligt med löneinkomst både bland dem som

¹⁰ Enligt Socialstyrelsen (2022) har 6 procent av biståndsmottagarna ekonomiskt bistånd p.g.a. att lönen är otillräcklig eller att de väntar på lönen. Det är något lägre än de 9 procent som enligt den här studien kombinerar ekonomiskt bistånd och löneinkomst. En förklaring kan vara att den här rapporten studerar personer som har haft ekonomiskt bistånd i maximalt 18 månader medan Socialstyrelsen också inkluderar personer som har haft ekonomiskt bistånd under längre tid.

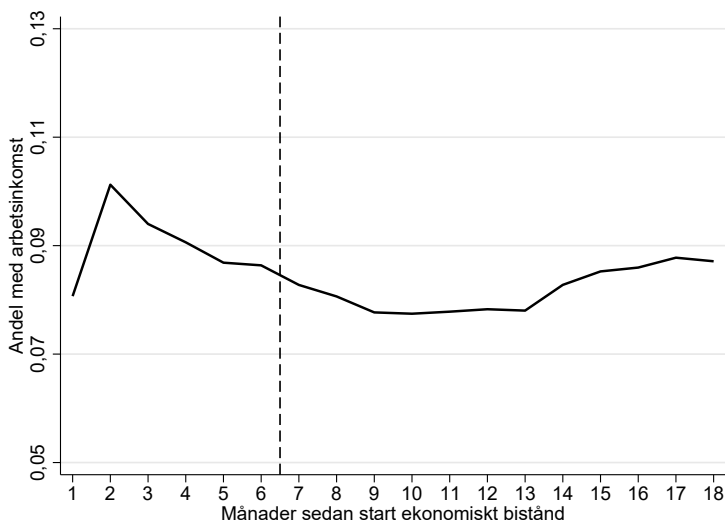
har haft ekonomiskt bistånd en kortare tid och bland dem som har haft bistånd i mer än ett år.

Figur 10 Andelen med olika kombinationer av ekonomiskt bistånd och löneinkomst

Not: Figuren visar andelen med olika kombinationer av ekonomiskt bistånd och löneinkomst. Urvalet begränsat till personer med ekonomiskt bistånd i minst två månader samt urvalsrestriktioner enligt avsnitt 4.2.

Figur 11 Andelen av personer med ekonomiskt bistånd som samtidigt har löneinkomst

Not: Figuren visar andelen med löneinkomst bland dem som har ekonomiskt bistånd. Urvalet begränsas till personer med ekonomiskt bistånd i minst två månader samt urvalsrestriktioner enligt avsnitt 4.2.

6.2 Sammanboende med barn kombinerar ekonomiskt bistånd och lönearbete i större utsträckning

Avsnitt 5.4 visade att sammanboende med barn som får ett arbete oftare har en löneinkomst som är ungefär lika stor, eller till och med mindre, än hushållets tidigare ekonomiska bistånd. Det indikerar att det är vanligare att sammanboende hushåll med barn kombinerar en (eller ibland två) löneinkomster med ekonomiskt bistånd. Detta är också vad Figur 12 visar. Bland kvinnor utan barn har runt 7 procent löneinkomst och ekonomiskt bistånd samtidigt (6 månader efter första månaden med ekonomiskt bistånd). För sammanboende med barn är denna andel runt 20 procent, d.v.s. nästan tre gånger så hög som för kvinnor utan barn. För ensamstående kvinnor med barn är andelen ungefär 10 procent. Eftersom den ekonomiska betydelsen av jobbstimulansen är kopplat till andelen som kombinerar löneinkomst och ekonomiskt bistånd innebär detta att jobbstimulansen har större ekonomisk betydelse för vissa grupper.¹¹

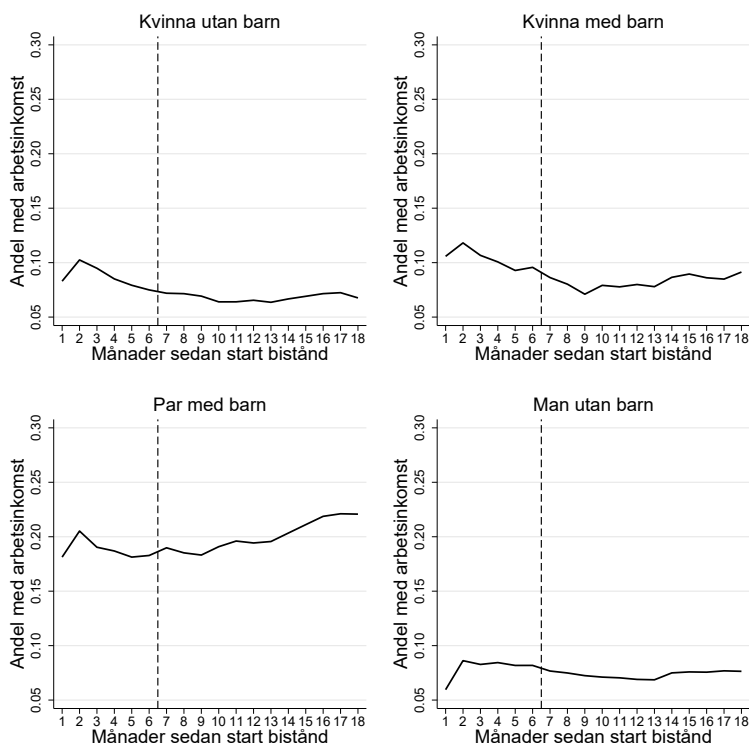
6.3 Ekonomiskt bistånd och arbete kombineras ofta under en kortare tid

För att få ytterligare insikt i vägen in på arbetsmarknaden är det också viktigt att följa dem som arbetar och samtidigt erhåller ekonomiskt bistånd. Det kan göras på olika sätt. Figur 13 följer inledningsvis dem som kombinerar bistånd och löneinkomst under månad sex (6 månader efter första månaden med ekonomiskt bistånd). Som beskrivs ovan analyseras olika kombinationer av löneinkomst och ekonomiskt bistånd. Eftersom urvalet består av personer med både ekonomiskt bistånd och löneinkomst under månad sex har alla denna kombination just denna månad. Två månader senare, under månad 8, kombinerar ungefär 35 procent fortfarande bistånd och löneinkomst. Samtidigt har ungefär 47 procent bara löneinkomst. Efter 12 månader kombinerar 20 procent av dem som hade löneinkomst och ekonomiskt bistånd samtidigt efter sex månader fortfarande dessa två inkomstslag. Det indikerar att en relativt stor andel av dem som kombinerar arbete och ekonomiskt bistånd relativt snabbt lämnar biståndsmottagande. En anledning kan vara att deras löneinkomst då har blivit tillräckligt hög för att de inte längre ska kvalificeras för ekonomiskt bistånd. Liknande mönster framkommer om man i stället utgår från dem som kombinerar ekonomiskt bistånd och löneinkomst efter 12 månader.

¹¹ Figur 12 jämför också ensamstående kvinnor utan barn och ensamstående män utan barn. Även om tidsprofilen ser något annorlunda ut finns det inga avgörande skillnader mellan män och kvinnor i den här dimensionen.

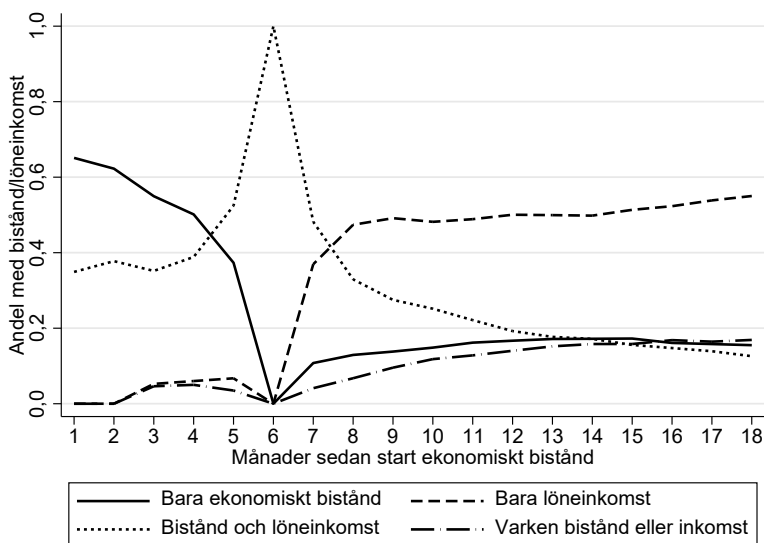
Resultaten ovan har visat att det är relativt få som kombinerar lönearbete och ekonomiskt bistånd. Nu framkommer att de som ändå kombinerar lönearbete och ekonomiskt bistånd tenderar att göra det under en kortare period. En stor andel biståndsmottagare rör sig relativt snabbt mot ett läge där de enbart har löneinkomst eller enbart ekonomiskt bistånd. Det innebär att jobbstimulansen ofta verkar vara relevant endast under en kortare period.

Figur 12 Andel hushåll med ekonomiskt bistånd med minst en person i hushållet som samtidigt har löneinkomst

Not: Figuren visar andelen med löneinkomst bland dem som har ekonomiskt bistånd. Urvalet begränsas till personer med ekonomiskt bistånd i minst två månader samt urvalsrestriktioner enligt avsnitt 4.2. Hushållstyper enligt Socialstyrelsens register.

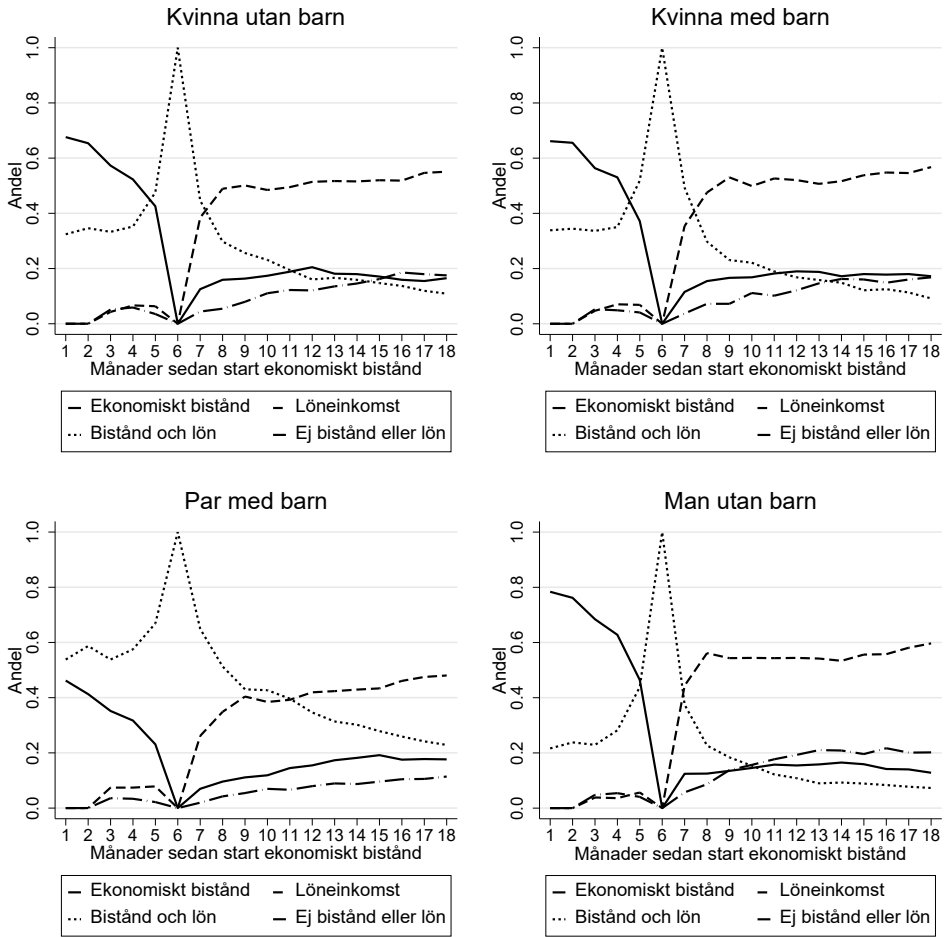
Figur 13 Inkomster och ekonomiskt bistånd för personer med både ekonomiskt bistånd och löneinkomst efter sex månader

Not: Statistik för personer med både bistånd och inkomst efter sex månader. Figuren visar andelen med olika kombinationer av ekonomiskt bistånd och löneinkomst. Urvalsrestriktioner enligt avsnitt 4.2.

Det finns dock viktiga skillnader mellan olika typer av hushåll. Framför allt visar Figur 14 att (sammanboende) par med barn ofta kombinerar löneinkomst och ekonomiskt bistånd under något längre tid. Figuren följer hushåll med minst en löneinkomst samtidigt med ekonomiskt bistånd sex månader efter första månaden med bistånd. Sex månader efter denna tidpunkt (månad 12) kombinerar ungefär 40 procent av de sammanboende hushållen med barn fortfarande löneinkomst och ekonomiskt bistånd. För män utan barn är denna andel mindre än hälften så stor.

Figur 14 Inkomster och ekonomiskt bistånd för personer med både ekonomiskt bistånd och löneinkomst efter sex månader, uppdelat på olika typer av hushåll

Not: Statistik för personer med både bistånd och inkomst efter sex månader. Figuren visar andelen med olika kombinationer av ekonomiskt bistånd och löneinkomst. Urvalsrestriktioner enligt avsnitt 4.2. Hushållstyper enligt Socialstyrelsen register.

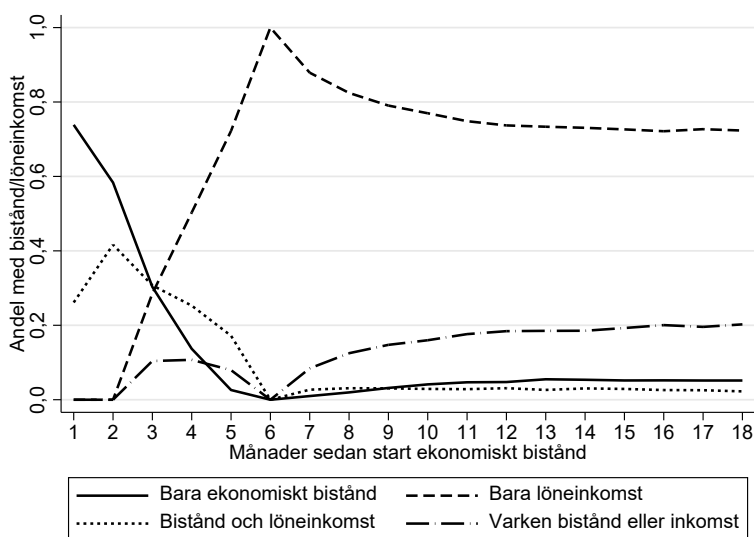
6.4 Personer som lämnat ekonomiskt bistånd återkommer sällan

En annan aspekt av vägen in på arbetsmarknaden är att undersöka vad som händer med dem som slutar få ekonomiskt bistånd på grund av att de uppnår en löneinkomstnivå som gör att de inte längre är berättigade till ekonomiskt bistånd. Figur 15 fokuserar därför på personer som har löneinkomst men inte längre erhåller ekonomiskt bistånd sex månader efter den första månaden med ekonomiskt bistånd. Denna urvalsrestriktion gör att andelen med endast

löneinkomst, per konstruktion, är 100 procent efter sex månader. Figuren illustrerar att en stor andel av dem som har lämnat bistånd för arbete fortsätter att försörja sig genom lönearbete. Efter nio månader, det vill säga tre månader senare, har cirka 74 procent fortfarande endast löneinkomst, och efter 18 månader är denna andel 72 procent. Endast 7 procent har återgått till att erhålla någon form av ekonomiskt bistånd ett år senare (efter 18 månader). De resterande 20 procenten har varken löneinkomst eller ekonomiskt bistånd.

Det innebär att en vanlig väg in på arbetsmarknaden är att säkra anställning med en lön som överstiger gränsen för ekonomiskt bistånd och sedan fortsätta med lönearbete utan att återgå till att erhålla ekonomiskt bistånd. För denna grupp är jobbstimulansen mindre relevant eftersom de helt lämnar ekonomiskt bistånd när de börjar arbeta och sällan återkommer som biståndsmottagare inom den 18-månadersperiod som studeras. Detta gäller åtminstone för urvalet som undersöks i den här rapporten bestående av personer som har haft ekonomiskt bistånd i maximalt 18 månader (följer personer med en ny biståndsperiod och följer dessa personer i 18 månader).

Figur 15 Inkomster och ekonomiskt bistånd för personer med bara löneinkomst efter sex månader

Not: Statistik för personer med bara löneinkomst efter tolv månader. Figuren visar andelen med olika kombinationer av ekonomiskt bistånd och löneinkomst. Urvalsrestriktioner enligt avsnitt 4.2.

7 Hur påverkar jobbstimulansen individers totala inkomst?

7.1 Jobbstimulansen har liten betydelse i genomsnitt

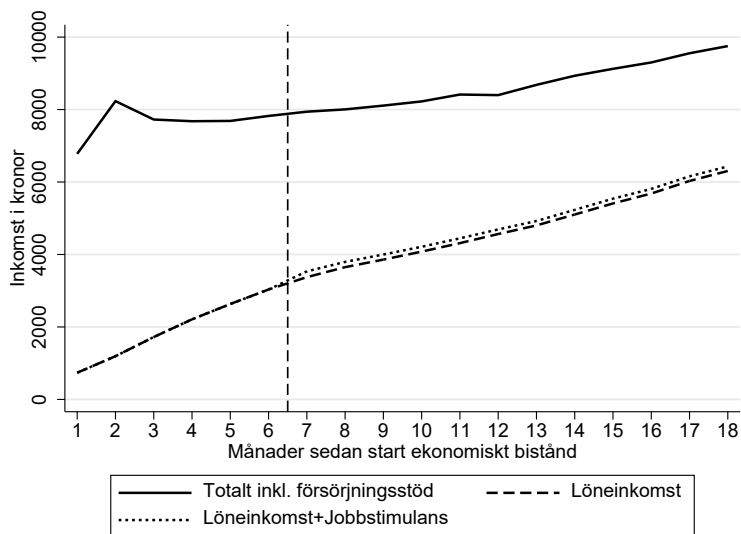
Hittills har resultaten visat att det är ganska ovanligt att kombinera ekonomiskt bistånd med lönearbete. Det finns flera anledningar till detta. En är att ett arbete ofta leder till en inkomst som gör att ekonomiskt bistånd inte längre är aktuellt. Alternativt har man inget jobb och är helt beroende av ekonomiskt bistånd. Det indikerar att jobbstimulansen, som endast är relevant för dem som kombinerar ekonomiskt bistånd med lönearbete, har begränsad inverkan på biståndsmottagarnas sammanlagda inkomster. För att ytterligare belysa detta, beräknas storleken på jobbstimulansen för alla personer i vårt urval och undersöker hur den påverkar inkomsterna (ekonomiskt bistånd och löneinkomst).

Som tidigare påtalats saknas tyvärr information om vilka personer som faktiskt får ta del av jobbstimulansen. I analysen antas därför att alla personer som bör vara berättigade till jobbstimulansen enligt tillgängliga data faktiskt får ta del av den. Vidare antas att rätten till jobbstimulansen börjar efter sex månader med ekonomiskt bistånd och att den utgör 25 procent av löneinkomsten. Under dessa antaganden är 20 procent av personerna i urvalet någon gång under de första 18 månaderna berättigade till jobbstimulansen, d.v.s. de har passerat sex månadsgränsen, och har ekonomiskt bistånd och löneinkomst samtidigt under minst en månad. I genomsnitt är dessa personer berättigade till jobbstimulansen i 2,4 månader. Ser man till en enskild månad (efter 9 månader) är det 4,3 procent av personerna i urvalet som är berättigade till jobbstimulansen.

Resultaten från beräkningarna redovisas i Figur 16, som visar genomsnittlig löneinkomst, jobbstimulans och sammanlagd inkomst från lönearbete, jobbstimulans och övrigt ekonomiskt bistånd. Skillnaden mellan linjen för löneinkomst och linjen för löneinkomst plus jobbstimulans visar hur mycket jobbstimulansen påverkar en genomsnittlig biståndsmottagare. Figuren visar att jobbstimulansen som helhet har begränsad ekonomisk betydelse för den här gruppen. Per konstruktion är jobbstimulansen noll före sexmånadersgränsen, men även därefter har jobbstimulansen begränsad betydelse för inkomsterna. Den främsta orsaken är, som tidigare nämnts, att det är sällsynt att kombinera löneinkomst och ekonomiskt bistånd. De flesta som får ett jobb lämnar ekonomiskt bistånd helt och hållet och har därmed ingen möjlighet att dra nytta av jobbstimulansen. I Figur 16 illustreras detta genom att den genomsnittliga löneinkomsten är relativt hög, samtidigt som den genomsnittliga jobbstimulansen är låg (betydligt under 25 procent av löneinkomsten, vilket skulle vara fallet om alla kombinerade lönearbete och ekonomiskt bistånd).

Sammantaget betyder detta att jobbstimulansen i genomsnitt har liten betydelse för biståndsmottagarnas totala inkomster. Anledningen är att jobbstimulansen endast ger ett ekonomiskt tillskott till dem som kombinerar lönearbete och ekonomiskt bistånd.

Figur 16 Löneinkomst, ekonomiskt bistånd och beräknad jobbstimulans

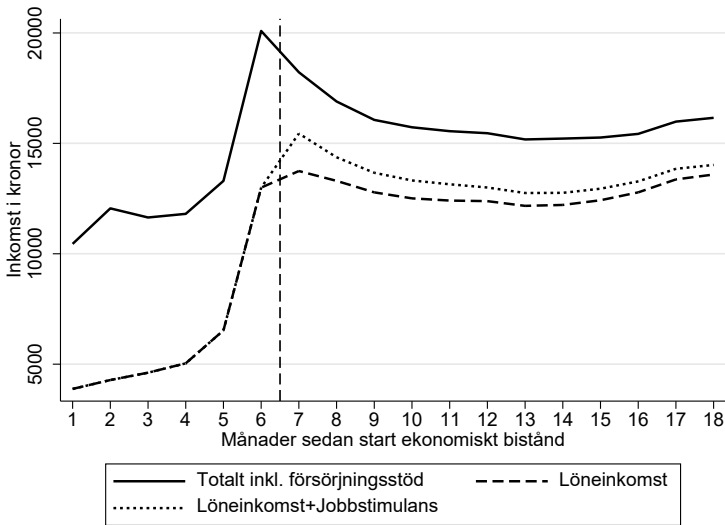

Not: Figuren visar löneinkomst, beräknad jobbstimulans och total inkomst (ekonomiskt bistånd och löneinkomst). Jobbstimulans beräknad utifrån antagandet att alla som är berättigade fullt ut får ta del av jobbstimulansen. Urvalet begränsat till personer med ekonomiskt bistånd i minst två månader samt urvalsrestriktioner enligt avsnitt 4.2.

7.2 Jobbstimulansen är viktigare för vissa grupper

Jobbstimulansen är emellertid mer relevant för grupper som tar en annan väg in på arbetsmarknaden. En sådan grupp är de som kombinerar arbete och bistånd efter sex månader, vilket tidigare studerades i Figur 12. Figur 17 visar att jobbstimulansen har större betydelse för inkomsterna för denna grupp, vilket är naturligt eftersom den här gruppen faktiskt kombinerar löneinkomst och ekonomiskt bistånd vid en viss tidpunkt. Noterbart är dock att jobbstimulansen snabbt minskar i betydelse efter nedslaget vid sex månader. Det förklaras till stor del av det mönster som de tidigare resultaten har visat, där personer som kombinerar löneinkomst och ekonomiskt bistånd relativt snabbt övergår till att enbart ha lönearbete utan ekonomiskt bistånd. I detta skede utgår ingen jobbstimulans.

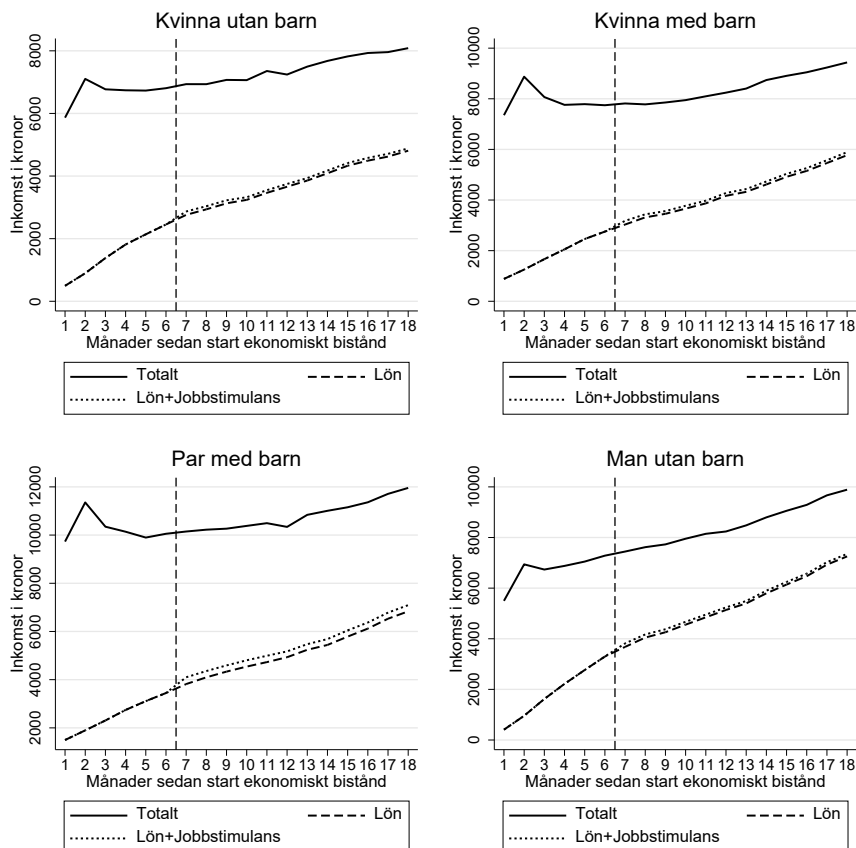
Figur 17 Total inkomst, löneinkomst och beräknad jobbstimulans för personer med både ekonomiskt bistånd och löneinkomst efter sex månader

Not: Statistik för personer med bara löneinkomst efter sex månader. Figuren visar löneinkomst, beräknad jobbstimulans och total inkomst (ekonomiskt bistånd och löneinkomst). Jobbstimulans beräknad utifrån antagandet att alla som är berättigade fullt ut får ta del av jobbstimulansen. Urvalet begränsat till personer med ekonomiskt bistånd i minst två månader samt urvalsrestriktioner enligt avsnitt 4.2.

Figur 18 visar också att jobbstimulansen är mer betydelsefull för sammanboende med barn samt för kvinnor med barn än för ensamstående utan barn. Det är i linje med resultaten ovan. Det gäller i synnerhet om bara en person i hushållet arbetar. En konsekvens av detta är att det är vanligare att sammanboende med barn kombinerar löneinkomst och ekonomiskt bistånd – och gör det under längre tid än ensamstående. Det medför att jobbstimulansen innebär ett större ekonomiskt tillskott till hushållets totala inkomst för sammanboende med barn, än för ensamstående utan barn. Av liknande anledningar är stimulansen också något viktigare för den totala inkomsten bland ensamstående kvinnor med barn än för ensamstående (kvinnor eller män) utan barn. Det betyder att även om jobbstimulansen har relativt liten betydelse i genomsnitt så är den viktigare för vissa grupper.

Figur 18 Total inkomst, löneinkomst och beräknad jobbstimulans, uppdelat per typ av hushåll

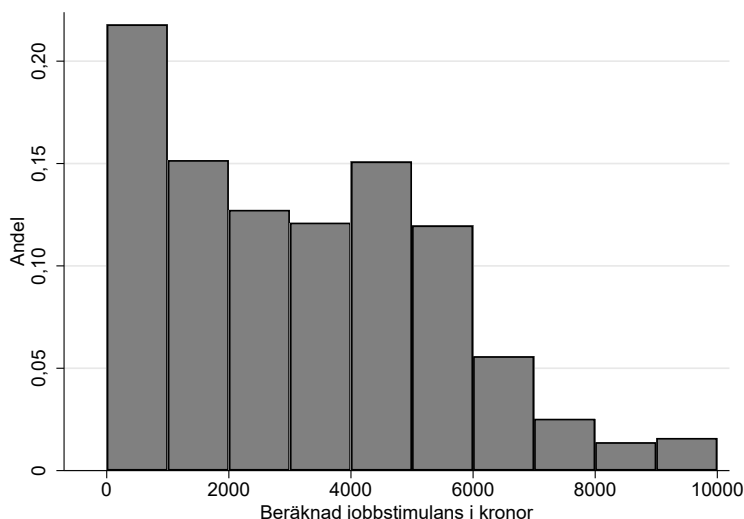

Not: Figuren visar löneinkomst, beräknad jobbstimulans och total inkomst (ekonomiskt bistånd och löneinkomst). Jobbstimulans beräknad utifrån antagandet att alla som är berättigade fullt ut får ta del av jobbstimulansen. Urvalet begränsat till personer med ekonomiskt bistånd i minst två månader samt urvalsrestriktioner enligt avsnitt 4.2. Hushållstyper enligt Socialstyrelsens register.

7.3 Vissa personer får en större jobbstimulans

Det är också värt att notera att jobbstimulansen ofta är betydelsefull för den relativt begränsade grupp som faktiskt tar del av den. För att belysa detta visar Figur 19 fördelningen av beräknad maximal jobbstimulans för gruppen som faktiskt är berättigad till stimulansen. Den visar bland annat att 50 procent har möjlighet att få en jobbstimulans på över 3 000 kronor. Jobbstimulansen är därigenom viktig för vissa personer men i sin helhet, på aggregerad nivå, är det osannolikt att den har bidragit till ökad sysselsättning i någon större utsträckning.

Figur 19 Fördelningen av beräknad jobbstimulans

Not: Histogram över beräknad jobbstimulans. Jobbstimulans är beräknad utifrån antagandet att alla som är berättigade fullt ut får ta del av jobbstimulansen. Jobbstimulansen är trunkerad vid 10 000. Urvalet begränsat till personer med ekonomiskt bistånd i minst två månader samt urvalsrestriktioner enligt avsnitt 4.2.

7.4 En jämförelse med en jobbpremie

Som ett ytterligare perspektiv på jobbstimulansen jämförs den nu med en typ av jobbpremie. Det går att utforma en jobbpremie på många olika sätt men en utgångspunkt är att premien betalas ut till en person som har haft ekonomiskt bistånd under en period och därefter hittar ett jobb, på deltid eller heltid. Till skillnad från jobbstimulansen utgår premien oavsett om personen fortsättningsvis har ekonomiskt bistånd eller inte. Den avgörande skillnaden är med andra ord att personer som helt lämnar ekonomiskt bistånd för lönearbete också får ta del av jobbpremien men inte omfattas av jobbstimulansen.

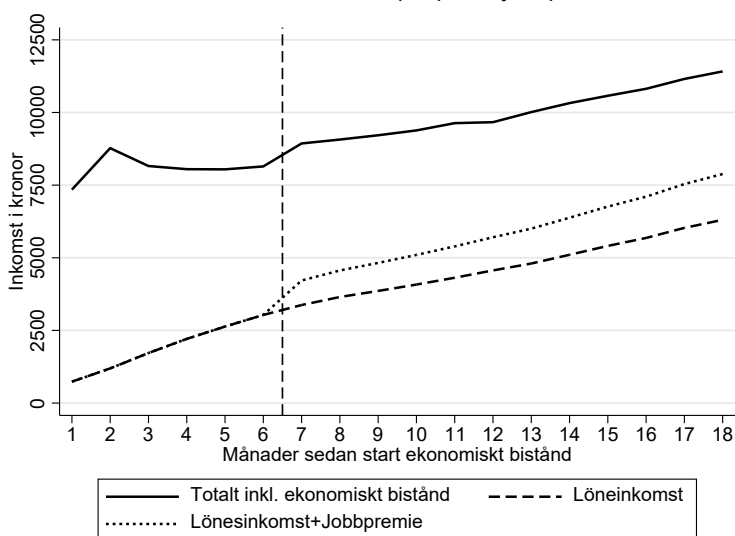
För att beräkna implikationer av en jobbpremie görs olika antaganden. För att efterlikna jobbstimulansen antas att personer kvalificerar sig för premien efter sex månader med ekonomiskt bistånd och att premiebeloppet är 25 procent av löneinkomsten utan ett övre tak. Premien antas utgå för både deltid och heltidsarbete och oavsett om personen fortsättningsvis har ekonomiskt bistånd eller inte. I övrigt används samma urval som i beräkningarna för jobbstimulansen som redovisades i föregående avsnitt.

Resultaten från dessa beräkningar, som redovisas i Figur 20, visar att en jobbpremie har större inverkan för biståndsmottagarnas totala inkomst jämfört med jobbstimulansen (jämför Figur 16 och Figur 20). Under de 18 månader som studeras i den här rapporten ökar jobbstimulansen den kumulerade totala in-

komsten över de 18 månaderna med 1 600 kronor eller 1,0 procent. Motsvarande siffror för den exemplifierade jobbpremien är 14 300 kronor och 9,3 procent.

Anledningen är att jobbpremien också betalas ut till personer som helt lämnar ekonomiskt bistånd för lönearbete. En sådan övergång är relativt vanlig eftersom många har en inkomstnivå som gör att de inte längre kvalificerar sig för ekonomiskt bistånd. Jobbpremien är därför relevant för en bredare grupp. Samtidigt innebär det att jobbpremien i vårt räkneexempel blir mycket dyrare än jobbstimulansen, och det är oklart vilken insats som har störst sysselsättnings-effekter per satsad krona. I detta sammanhang är det också viktigt att notera att en genomgång av tidigare forskningslitteratur visar på begränsad empirisk evidens för insatser liknande jobbstimulanser och jobbpremier. Notera att ett exempel på en jobbpremie har använts, och det är möjligt att jobbpremier utformade på andra sätt kan ha andra konsekvenser för individers inkomster.

Figur 20 Total inkomst, löneinkomst och exempel på en jobbpremie

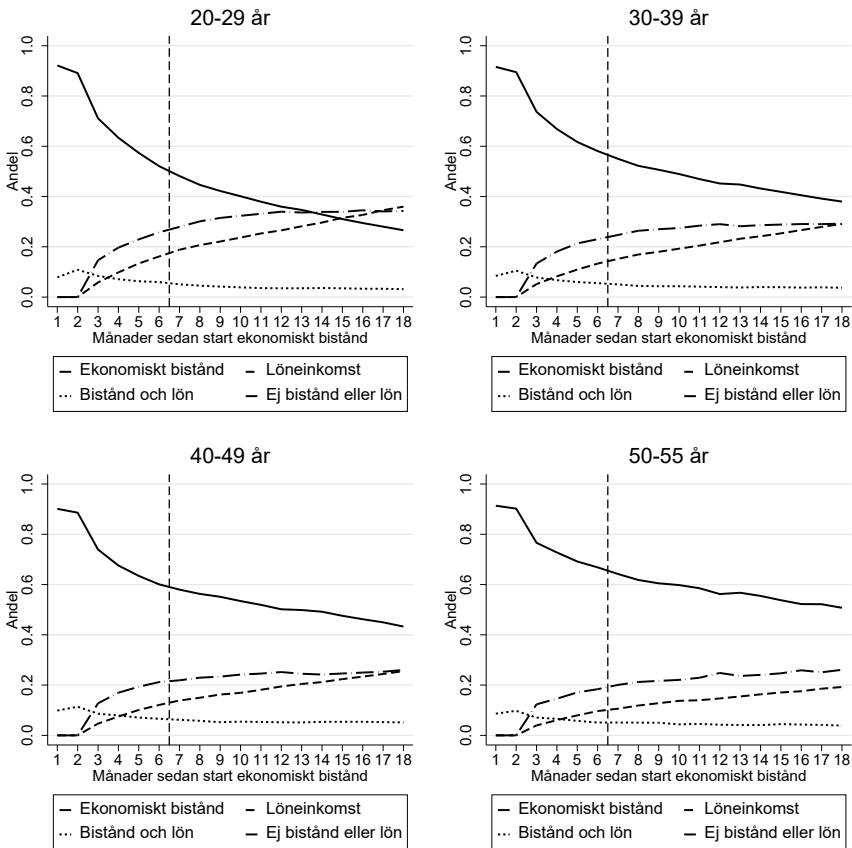

Not: Figuren visar löneinkomst, ekonomiskt bistånd och exempel på konsekvens av typ av jobbpremie. Jobbpremie beräknad utifrån en premie motsvarande 25 procent av löneinkomsten för alla som haft ekonomiskt bistånd i minst 6 månader med inget tak för jobbpremien. Beräkningen bortser också från eventuella tidsbegränsningar. antagandet att alla som är berättigade fullt ut får ta del av jobbstimulansen. Urvalet begränsat till personer med ekonomiskt bistånd i minst två månader samt urvalsrestriktioner enligt avsnitt 4.2.

8 Skillnader mellan åldersgrupper och mellan inrikes och utrikes födda

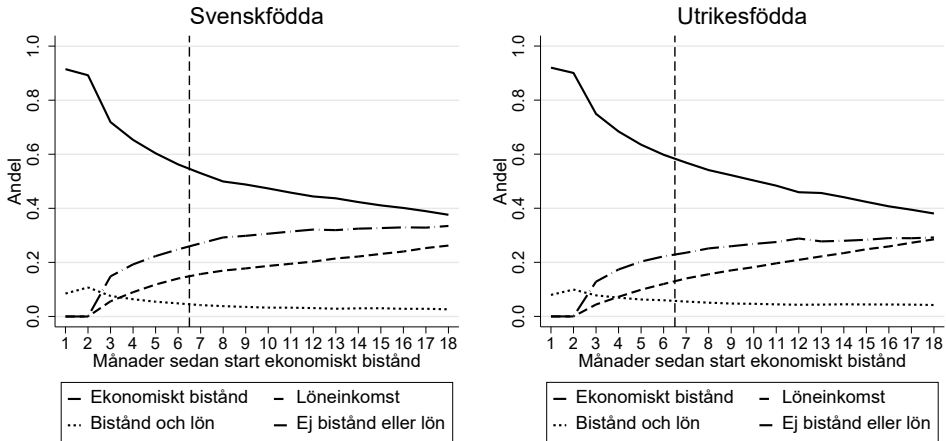
Figur 21 delar upp urvalet utifrån ålder och Figur 22 särskiljer mellan personer som är födda i och utanför Sverige. Figur 21 visar att det är relativt små skillnader mellan olika åldersgrupper. Om något är det lite vanligare att personer i åldern 40–49 år, som erhåller ekonomiskt bistånd, kombinerar detta med lönearbete. Vidare visar Figur 22 att denna kombination är något vanligare bland utrikesfödda än bland personer födda i Sverige. Det kan finnas flera orsaker till detta. Tillgången till bra jobb kan skilja sig mellan olika grupper, och antalet barn skiljer sig också mellan exempelvis olika åldersgrupper. Vidare tenderar utrikesfödda att ha ekonomiskt bistånd under lite längre tid, vilket kan bidra till att de kombinerar löneinkomst och ekonomiskt bistånd i större utsträckning.

Figur 21 Löneinkomst och ekonomiskt bistånd för olika åldersgrupper

Not: Statistik för olika åldersgrupper. Figuren visar andelen med olika kombinationer av ekonomiskt bistånd och löneinkomst. Urvalet begränsat till personer med ekonomiskt bistånd i minst två månader samt urvalsrestriktioner enligt avsnitt 4.2.

Figur 22 Löneinkomst och ekonomiskt bistånd för inrikes och utrikes födda

Not: Statistik separat för inrikes födda och utrikes födda (definierat som invandrat till Sverige). Figuren visar andelen med olika kombinationer av ekonomiskt bistånd och löneinkomst. Urvalet begränsat till personer med ekonomiskt bistånd i minst två månader samt urvalsrestriktioner enligt avsnitt 4.2.

9 Avslutande diskussion

Den här rapporten undersöker hur vägen in på arbetsmarknaden ser ut för personer med ekonomiskt bistånd och hur detta relaterar till de ekonomiska drivkrafter som jobbstimulansen skapar. Studien har visat att många personer har bistånd under lång tid, samtidigt som många också relativt snabbt lämnar för lönearbete. Analysen visar också att det är relativt ovanligt att biståndsmottagare har löneinkomst samtidigt som de får ekonomiskt bistånd. Det finns flera anledningar till detta. En är att ett arbete ofta leder till en inkomst som gör att ekonomiskt bistånd inte längre är aktuellt. Alternativt saknar personen arbete helt och är därmed beroende av ekonomiskt bistånd. Det betyder att en vanlig väg in på arbetsmarknaden är att direkt säkra en anställning med en lön som överstiger gränsen för ekonomiskt bistånd och sedan fortsätta med lönearbete utan att återgå till att erhålla ekonomiskt bistånd. Dessutom visar analysen att de som ändå kombinerar lönearbete och ekonomiskt bistånd tenderar att göra det under en kortare period. Framför allt är det vanligt att snabbt röra sig mot ett läge med enbart löneinkomst.

Dessa mönster påverkar hur stora ekonomiska konsekvenser jobbstimulansen har. Jobbstimulansen innebär att biståndsmottagare får behålla 25 öre per intjänad krona, i stället för att hela beloppet dras av från biståndet. Det betyder att jobbstimulansen endast ökar den totala inkomsten för personer som både arbetar och har ekonomiskt bistånd. Beskrivning av vägarna in på arbets-

marknaden visar att det i genomsnitt är ovanligt att kombinera lönearbete och ekonomiskt bistånd, vilket innebär att jobbstimulansen har begränsad betydelse för biståndsmottagarnas totala inkomster. Jobbstimulansen tenderar också att vara relevant under en kortare tid eftersom de som kombinerar lönearbete och ekonomiskt bistånd ofta gör det under en kortare tid. Vidare får de som helt lämnar ekonomiskt bistånd när de börjar arbeta inte något ekonomiskt tillskott via jobbstimulansen.

Den här studien visar därför att jobbstimulansen som helhet har begränsad ekonomisk betydelse. Det är således oklart hur stora ekonomiska drivkrafter som jobbstimulansen i slutändan skapar och även osannolikt att jobbstimulansen har betydande effekter på den totala sysselsättningen i samhället. Samtidigt innebär den begränsade ekonomiska betydelsen att jobbstimulansen är en relativt billig åtgärd. Det kan därför inte uteslutas att jobbstimulansen är effektiv per investerad krona, även om den totala sysselsättningseffekten sannolikt är begränsad.

Jobbstimulansen är ofta betydelsefull för den relativt lilla grupp som faktiskt omfattas av den. Vissa grupper påverkas mer än andra, särskilt de som kombinerar löneinkomst och ekonomiskt bistånd. Det gäller framför allt sammanboende hushåll med barn, där en högre löneinkomst krävs för att lämna biståndet helt. Som en följd kombinerar dessa hushåll bistånd och lönearbete under längre tid än ensamstående. Ett liknande mönster finns för ensamstående kvinnor med barn, vilket gör att jobbstimulansen blir viktigare för deras totala inkomst än för ensamstående utan barn. Även om jobbstimulansen har begränsad betydelse i genomsnitt, är den relativt mer betydelsefull för vissa grupper.

Den här studien har också jämfört de ekonomiska konsekvenserna av jobbstimulansen med en typ av jobbpremie. Analysen visar att en jobbpremie har markant större inverkan för biståndsmottagarnas sammanlagda inkomster jämfört med jobbstimulansen. Anledningen är att jobbpremien som används i räkneexemplet också antas utgå till personer som helt lämnar ekonomiskt bistånd för lönearbete. En sådan övergång är relativt vanlig eftersom många har en inkomstnivå som gör att de inte längre kvalificerar sig för ekonomiskt bistånd. Jobbpremien är därför relevant för en bredare grupp. Samtidigt innebär det att jobbpremien i vårt räkneexempel blir dyrare jämfört med jobbstimulansen, och det är oklart vilken insats som har störst sysselsättningseffekter per satsad krona.

Referenser

- Andersson J (2018),” Financial incentives to work for disability insurance recipients – Sweden’s special rules for continuous deduction”, Working Paper 2018:17, IFAU, Uppsala,
- Socialstyrelsen (2016), ”Jobbstimulans inom ekonomiskt bistånd – En uppföljning”, Socialstyrelsen, Stockholm.
- Socialstyrelsen (2022), ”Försörjningshinder och ändamål med ekonomiskt bistånd 2022”, Socialstyrelsen, Stockholm.
- Knoef, M. & J. C. van Ours (2016),” How to stimulate single mothers on welfare to find a job: Evidence form a policy experiment”, *Journal of Population Economics* 29(14), 1025–1061.
- Kostol, A.R. & M. Mogstad (2014), “How financial incentives induce disability insurance recipients to return to work”, *American Economic Review* 104(2), 624—655.
- Matsudaira, J. D. & R. Blank (2014), “The impact of earnings disregards on the behavior of low-income families”, *Journal of Policy Analysis and Management* 33(1), 7–35.
- Palviainen, H. (2022), “Incentivizing last-resort social assistance clients: Evidence from a Finnish policy experiment”, *International Tax and Public Finance* 30, 1—19.

Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) är ett forskningsinstitut under Arbetsmarknadsdepartementet med placering i Uppsala.

IFAU ska främja, stödja och genom forskning genomföra uppföljningar och utvärderingar.

Uppdraget omfattar effekter av arbetsmarknads- och utbildningspolitik, arbetsmarknadens funktionssätt och arbetsmarknadseffekter av socialförsäkringen.

I rapportserien presenteras såväl IFAU:s forskning som resultat av samarbeten med andra nationella och internationella forskningsorganisationer.

IFAU delar årligen ut bidrag till olika forskningsprojekt, vars resultat publiceras i rapportserien.

Rapporterna kan vara fristående eller publiceras tillsammans med ett Working paper.

Alla IFAU:s publikationer finns på www.ifau.se